

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 170

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 02. juuni 2026

Algus 14.00, lõpp 16.02

Juhataja: Ando Kiviberg (esimees)

Protokollija: Markus Veia (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ants Frosch, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Laats (Anastassia Kovalenko-Kõlvarti asendusliige), Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helin Leichter (nõunik), Karin Tuulik (nõunik)

Puudusid: Lauri Läänemets ja Evelin Poolamets

Kutsutud: Justiits- ja digiministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler Mari-Liis Mikli; Justiits- ja digiministeeriumi kohtureformi projektijuht Viljar Peep; Justiits- ja digiministeeriumi kohtute talituse nõunikud Marilin Reintamm; Justiits- ja digiministeeriumi eelarve- ja strateegiatalituse juhataja Regina Vällik (1. päevakorrapunkt); Justiits- ja Digiministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Kätlin-Chris Kruusmaa (2. päevakorrapunkt); Justiits- ja Digiministeeriumi avaliku õiguse talituse juhataja Illimar Pärnamägi ja nõunik Eleri Kästik; Riigikohtu halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving ja halduskolleegiumi kohtunõunik Stefan Vingerfeld (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise ettevalmistamine (menetlusotsused)
2. Vabariigi Valitsuse algatatud korruptsioonivastase seaduse, karistusseadustiku ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (900 SE) teise lugemise ettevalmistamine (menetlusotsused)
3. Vabariigi Valitsuse algatatud haldusmenetluse seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse (866 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (huvirühmade kuulamine)
4. Lauri Laatsi, Vadim Belobrovstsevi, Andrei Korobeiniku, Vladimir Arhipovi, Anastassia Kovalenko-Kõlvarti, Peeter Ernitsa, Aleksandr Tšaplõgini, Martin Helme, Helle-Moonika Helme, Siim Pohlaku, Rene Koka, Rain Epleri, Evelin Poolametsa, Arvo Alleri, Varro Vooglaiu, Aleksei Jevgrafovi, Anti Poolametsa, Mart Helme, Enn Eesmaa, Tõnis Möldri, Kersti Sarapuu, Kalle Grünthali, Leo Kunnase, Jaak Valge algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse Vabariigi Presidendi valimiskorra muutmiseks eelnõu (872 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise ettevalmistamine (menetlusotsused)

Ando Kiviberg tutvustas külalisi ning sõnas, et tänasel istungil on plaanis teha 854 SE teise lugemise menetlusotsused. Muudatusettepanekuid tähtajaks, 28. aprilliks, ei laekunud. Komisjon on arutanud eelnõu teise lugemise ettevalmistamist neljal istungil ning tegemist on viienda korraga, mil eelnõu tervikuna käsitletakse. Komisjon on ära kuulanud kaasatud osapoolte märkused ja ettepanekud ning Justiits- ja digiministeeriumi seisukohad nende kohta. Justiits- ja digiministeerium esitas eelnõule 91 muutmise ettepanekut. Need on kantud muudatusettepanekute loetellu, kus on kokku 70 muudatusettepanekut. Osa ettepanekuid on sisuliselt seotud ning seetõttu on need kantud loetellu ühe muudatusettepanekuna, mille tõttu on muudatusettepanekute number väiksem.

A. Kiviberg tutvustas esimest muudatusettepanekut, mis on tehnilise sisuga. Eelnõu kohaselt muudetakse kohtute seaduse (KS) § 42 lõiget 1. Kuna kohtu kantselei kodukorra asemel sätestatakse maa-, haldus- ja ringkonnakohtu asjaajamiskord, tuleb vastav muudatus teha ka nimetatud sättes. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 1 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 1:

1. Täiendada § 1 (kohtute seaduse muutmise) uue punktiga 2 järgmises sõnastuses:

„2) paragrahvi 8² lõike 1 teine lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„Registreerimise täpsem kord nähakse ette kohtu asjaajamiskorras.“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas teist muudatusettepanekut ning selgitas, et muudatusettepanekuga nähakse ette, et maakohtutes kokku on 164 kohtuniku ametikohta, ringkonnakohtutes 47 ning halduskohtutes 25. Muudatus ei välista kohtunike arvu ajutist ületamist seaduses sätestatud erandjuhtudel, näiteks kohtuniku tagasipöördumisel, kuid tagab, et kohtusüsteemi tavapärane toimimine lähtub selgelt määratletud kohtunike arvust (KS § 11 jt).

Helir-Valdor Seeder märkis, et muudatusettepanek ei ole tema jaoks täielikult arusaadav. Ta viitas varasematele aruteludele, kus leiti, et kindla arvu määramine on pigem abstraktne ja muutuv, kuna kohtunike arv võib ajas muutuda. Kohtunike arvu määramine peaks eelkõige teenima rahastamise ja eelarvestamise eesmärki, kuid esitatud kujul ei pruugi see seda piisavalt tagada.

Kalle Laanet tõi välja, et Riigikohtu kohtunikke ei ole üldarvuna eraldi välja toodud. Ta soovis täpsustust, kas muudatus ei puuduta Riigikohtu või kuidas Riigikohtu kohtunike arv on määratud.

Viljar Peep vastas, et Riigikohtus on 19 riigikohtunikku. Nende arv on sätestatud seaduses

juba seaduses algusest peale ning seda ei ole muudatusettepanekuga muudetud.

Ando Kiviberg küsis, kas muudatusettepanekut nr 2 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 2:

2. Teha eelnõus järgmised muudatused:

2.1. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 10 (uue numeratsiooni punkt 11) ja sõnastada see järgmiselt:

„11) paragrahvi 11 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„Maakohtutes kokku on 164 kohtuniku ametikohta.”.“

2.2. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 13 (uue numeratsiooni punkt 15) ja sõnastada see järgmiselt:

„15) paragrahvi 12 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„(1¹) Kui maakohtu esimeheks nimetatakse kohtunik, kelle alaline teenistuskohas oli teises kohtus, võib kohtunike arv olla suurem käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 nimetatud maakohtunike arvust.”.“

2.3. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 21 (uue numeratsiooni punkt 23) ja sõnastada see järgmiselt:

„23) paragrahvi 12 lõige 13 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„13) Kui maakohtu esimees pöördub tagasi kohtusse, kus ta oli teenistuses enne maakohtu esimeheks nimetamist, võib kohtunike arv kuni selles kohtus kohtunikukoha vabanemiseni olla suurem käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 nimetatud maakohtunike arvust.”.“

2.4. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 30 (uue numeratsiooni punkt 32) ja sõnastada see järgmiselt:

„32) paragrahvi 19 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„Halduskohtutes kokku on 25 kohtuniku ametikohta.”.“

2.5. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 36 (uue numeratsiooni punkt 38) ja sõnastada see järgmiselt:

„38) paragrahvi 23 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„Ringkonnakohtutes kokku on 47 kohtuniku ametikohta.”.“

2.6. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 100 (uue numeratsiooni punkt 103) ja sõnastada see järgmiselt:

„103) paragrahvi 58⁴ lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„(6) Kohtuniku tagasipöördumise järel võib kohtunike arv olla ajutiselt, kuni halduskohtus või käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud valdkonnas või kolleegiumis kohtunikukoha vabanemiseni, suurem käesoleva seaduse § 11 lõikes 1, § 19 lõikes 1, § 23 lõikes 1 ja § 25 lõikes 3 nimetatud kohtunike arvust.”.“

2.7. Jätta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktist 128 (uue numeratsiooni punkt 131) välja kohtute seaduse § 130¹⁴, muutes järgneva paragrahvi numeratsiooni.

Väljajätav tekst:

„§ 130¹⁴. Kohtuniku tagasipöördumine

Kui kohtusse pöördub tagasi kohtunik, kes enne 2027. aasta 1. jaanuari töötas väljaspool kohut, siis võib kohtunike üldarv kuni maa-, haldus- või ringkonnakohtus kohtunikukoha vabanemiseni olla suurem käesoleva seaduse § 11 lõikes 1, § 19 lõikes 1 ja § 23 lõikes 1 nimetatud kohtunike arvust ning riigikohtunike arv võib kuni Riigikohtus kohtunikukoha vabanemiseni olla suurem käesoleva seaduse § 25 lõikes 3 nimetatud riigikohtunike arvust.“;

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kolmandat muudatusettepanekut. Muudatusettepanek on tehnilise sisuga. Eelnõuga võetakse kasutusele mõisted „süüteovaldkond“ ja „tsiviilvaldkond“.

Muudetavates sätetes viiakse mõisted kooskõlla uute eelnõus kasutusele võetavate mõistetega (KS § 11² jt).

Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 3 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 3:

3. Teha eelnõus järgmised muudatused:

3.1. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) uue punktiga 12 (uue numeratsiooni punkt 13) järgmises sõnastuses:

13) paragrahvides 11² ja 11³ asendatakse sõna ”süüteosakonna” sõnaga ”süüteovaldkonna” ning § 16² lõike 3 esimeses lauses asendatakse sõna ”tsiviilosakonna” sõnaga ”tsiviilvaldkonna”;

3.2. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) punktis 106 (uue numeratsiooni punkt 109) muudetava kohtute seaduse § 76 lõige 3² ja sõnastada see järgmiselt:

„(3²) Kohtu esimees määrab maakohtu tsiviilvaldkonna osakonna, süüteovaldkonna osakonna ja eestkoste järelevalve osakonna juhatajale ning halduskohtu aseesimehele lisatasu 15% tema ametipalgast.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas neljandat muudatusettepanekut. Muudatusettepanek on esitatud sätetes parema õigusselguse tagamiseks, tuues normides selgemalt välja, et kohtute nõukogu võib kohtu esimehe enne tähtaja lõppu vabastada just esimehe ülesannetest ja mitte kohtuniku ametist. Uus sõnastus muudab normi õigusselgemaks, sisu ei muutu (KS § 12 lg 4 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 4 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 4:

4. Teha eelnõus järgmised muudatused:

4.1. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 17 (uue numeratsiooni punkt 19) ja sõnastada see järgmiselt:

„19) paragrahvi 12 lõike 4 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kohtute nõukogu võib kohtu esimehe enne tähtaja lõppemist kohtu esimehe ülesannetest vabastada.“.

4.2 Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 38 (uue numeratsiooni punkt 40) ja sõnastada see järgmiselt:

„40) paragrahvi 24 lõike 4 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kohtute nõukogu võib kohtu esimehe enne tähtaja lõppemist kohtu esimehe ülesannetest vabastada.”.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga täpsustatakse maakohu ja ringkonnakohtu esimehe enne tähtaja lõppemist vabastamise alust, asendades määratlemata ja liiga laia tõlgendusruumiga „kohtute nõukoguga koostöö mittelaabumise“ kriteeriumi objektiivsemate alustega. Uue sõnastuse kohaselt võib kohtu esimehe vabastada juhul, kui ta on süüliselt jätnud oma ülesanded olulisel määral täitmata või tema töös esinevad tõsised organisatsioonilised puudujäägid (KS § 12 lg 4 p 2 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 5 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 5:

5. Teha eelnõus järgmised muudatused:

5.1. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 18 (uue numeratsiooni punkt 20) ja sõnastada see järgmiselt:

„20) paragrahvi 12 lõike 4 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

2) kui ta on süüliselt jätnud oma ülesanded olulisel määral täitmata või tema töös esinevad tõsised organisatsioonilised puudujäägid.“.

5.2. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 39 (uue numeratsiooni punkt 41) ja sõnastada see järgmiselt:

„39) paragrahvi 24 lõike 4 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

2) kui ta on süüliselt jätnud oma ülesanded olulisel määral täitmata või tema töös esinevad tõsised organisatsioonilised puudujäägid.”;

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga muudetakse KS § 34 lõike 5 sõnastust üldisemaks, et see ei tekitaks eksitavat muljet. Seni loetletud üksikud õigusaktid võivad jätta mulje, et kohustused tulenevad ainult neist, kuigi tegelikult tuleb järgida ka Euroopa Liidu õigust. Seetõttu asendatakse konkreetne loetelu sõnaga „õigusaktidega“, mis hõlmab nii Eesti seadusi kui ka Euroopa Liidu määrusi ja muid asjakohaseid norme. Euroopa Liidu määrusi ei tooda sättes eraldi välja, kuna neid ei ole tavaks riigisisestes seadustes loetleda. Muudatus ei muuda õiguste ega kohustuste sisu (KS § 34 lg 5). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 6 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 6:

6. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 50 (uue numeratsiooni punkt 52) ja sõnastada see järgmiselt:

„52) paragrahvi 34 lõike 5 kolmandas lauses asendatakse sõnad „käesoleva seaduse ja isikuandmete kaitse seadusega“ sõnaga „õigusaktidega“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas seitsmendat muudatusettepanekut. Muudatusettepaneku kohaselt annab edaspidi kohtu üldkogule eestseisusele arvamuse kohtunike tööjaotusplaani kohta. KS § 12 lõike 3 punkti 4 kohaselt on üldkogul juba pädevus koolituskava kinnitada ja täiendavalt ei ole vaja seda reguleerida, seega jäetakse see sättest välja (KS § 36 p 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 7 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 7:

7. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 51 (uue numeratsiooni punkt 53) ja sõnastada see järgmiselt:

„53) paragrahvi 36 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) annab kohtu eestseisusele arvamuse kohtunike tööjaotusplaani kohta;“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kaheksandat muudatusettepanekut. KS § 37 lõike 4 muudatus võimaldab tööjaotusplaani kehtestamist ka pikemaks ajaks kui kalendriaasta. KS § 37 lõike 41 muudatusega jäetakse välja kohustus spetsialiseeruda tööõigusele. Tööõigusele spetsialiseerumise reguleerimist seaduse tasemel ei saa pidada otstarbekaks, kuna vastavat liiki vaidlusi ei ole piisavalt palju. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 8 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 8:

8. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punkt 59 (uue numeratsiooni punkt 61) ja sõnastada see järgmiselt:

„61) paragrahvi 37 lõiked 4 ja 4¹ muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”(4) Tööjaotusplaan kinnitatakse vähemalt üheks kalendriaastaks. Kohtu eestseisus võib kinnitatud tööjaotusplaani muuta üksnes mõjuval põhjusel.

(4¹) Tööjaotusplaani näha ette tsiviilkohtunike spetsialiseerumine perekonnaõiguse ja eestkoste asjadele ning maksejõuetuse ja äriõiguse asjadele, süüteokohtunike spetsialiseerumine alaealistega seotud süüteoasjadele, lähisuhtevägivalla asjadele ja majandusalaste süütegude asjadele ning halduskohtunike spetsialiseerumine planeerimis- ja ehitusõiguse asjadele, keskkonnaõiguse asjadele ning maksuõiguse asjadele. Kohtute nõukogu kehtestab kohtu tööjaotusplaani koostamise alused, sealhulgas kohtunike ja kohtuteenistujate spetsialiseerumise põhimõtted koos kohustusliku koolituse mahu nõuetega. Kohtu tööjaotusplaani, kohtunike koolitusstrateegia ja -programmi ning kohtu koolituskava koostamisel lähtutakse seadusega ettenähtud spetsialiseerumissuundadest ning kohtute nõukogu kehtestatud tööjaotusplaani koostamise alustest.”.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas üheksandat muudatusettepanekut. Muudatustega jäetakse välja kohtute nõukogusse valitavad asendusliikmed, kuna nende vajalikkus ja toimimine on olnud probleemne ka senises praktikas, sest nad ei ole nõukogu tööga igapäevaselt kursis ega pruugi arutelude taustast piisavalt aru saada. Lisaks võib mitme asendusliikme samaaegne osalemine viia olukorran, kus seisukohad erinevad põhiliikmete omadest ja otsused muutuvad ebajärjekindlaks. See raskendab nõukogu töö sidusust ja järjepidevust (KS § 38 lg 3 p 3 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanek nr 9 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 9:

9. Teha eelnõus järgmised muudatused:

9.1. Jätta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 62 (uue numeratsiooni punkt 64) muudetava kohtute seaduse § 38 lõike 3 punktist 3 välja sõnad „ja asendusliikmed“.

9.2. Jätta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 71 (uue numeratsiooni punkt 73) muudetavast kohtute seaduse §-st 40¹ välja lõige 4, muutes järgnevate punktide numeratsiooni.

Väljajäetav tekst:

„(4) Nõukogu kohtunikust liikme äraolekul asendab teda kohtunike täiskogu valitud asendusliige. Asendamise korral ei pea järgima käesoleva paragrahvi lõike 2 teises ja kolmandas lauses sätestatud nõudeid. Asendamise korra kehtestab nõukogu.“.

9.3. Jätta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 71 (uue numeratsiooni punkt 73) muudetavast kohtute seaduse § 40¹ lõikest 5 (uue numeratsiooni lõige 4) välja sõnad „ja asendusliikmete“.

9.4. Jätta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 126 (uue numeratsiooni punkt 129) muudetavast kohtute seaduse § 130³ lõikest 2 välja sõnad „ja asendusliikmete“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepaneku eesmärk on täpsustada kohtute seaduse § 40¹ lõike 1 punktis 4 sätestatud kohtute nõukogu koosseisu, sätestades, et nõukogusse kuuluvad kaks Riigikogu liiget. Varasem sõnastus „kaks Riigikogu nimetatud esindajat“ ei määra üheselt, kas nõukogusse võib nimetada ka isikuid, kes ei ole Riigikogu liikmed, mistõttu võib see tekitada õigusselguse probleeme. Lisaks nähakse ette, et liikmed nimetab nõukogusse Riigikogu täiskogu oma otsusega ning nimetamise ettepaneku teeb põhiseaduskomisjon. Riigikogu koosseisu volituste lõppemisel jääb Riigikogu liikmest nõukogu liige nõukogusse kuni uue koosseisu liikmete nimetamise otsuse jõustumiseni. Nõukogusse nimetamiseks on vajalik nimetatava kirjalik nõusolek (KS § 40¹ lg 1 p 4 jt). Ta täpsustas, et varasema regulatsiooni kohaselt oli Riigikogul võimalik nimetada kohtute nõukogusse ka isikuid väljastpoolt Riigikogu. Ta selgitas, et muudatuse kohaselt peab nõukogusse kuuluv isik olema Riigikogu liige, kes esindab Riigikogu. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 10 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 10:

10. Teha eelnõus järgmised muudatused:

10.1. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 71 (uue numeratsiooni punkt 73) muudetava kohtute seaduse § 40¹ lõike 1 punkt 4 ja sõnastada see järgmiselt:

„4) kaks Riigikogu liiget;“.

10.2. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 71 (uue numeratsiooni punkt 73) muudetava kohtute seaduse § 40¹ uue lõikega 6, muutes järgnevate lõigete numeratsiooni (uue numeratsiooni lõige 5), järgmises sõnastuses:

„(5) Riigikogu liikmed nimetab nõukogusse põhiseaduskomisjoni ettepanekul Riigikogu otsusega. Riigikogu koosseisu volituste lõppemisel jääb Riigikogu liikmest nõukogu liige nõukogusse kuni Riigikogu uue koosseisu liikmete nõukogusse nimetamise otsuse jõustumiseni. Nõukogusse nimetamiseks on vajalik nimetatava kirjalik nõusolek.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas üheteistkümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga nähakse ette, et Kohtuhaldusteenistuse põhimääruse kehtestab kohtute nõukogu. Välja jäetakse kohtute nõukogu poolt Riigikohtu esimehe ülevaate kuulamine (KS § 41¹ lg 1 p 7). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 11 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 11:

- 11.** Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 73 (uue numeratsiooni punkt 75) muudetav kohtute seaduse § 41¹ lõike 1 punkt 7 ja sõnastada see järgmiselt:

„7) kehtestab Kohtuhaldusteenistuse põhimääruse;“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kaheteistkümnendat muudatusettepanekut. Kohtute nõukogu ülesannete loetelu viimase punktiga nähakse ette, et nõukogu täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid ning arutab ja otsustab muid kohtute haldamise ja kohtusüsteemi seisukohalt olulisi küsimusi (lahtine loetelu) (KS § 41¹ lg 1 p 16). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 12 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 12:

- 12.** Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 74 (uue numeratsiooni punkt 76) muudetav kohtute seaduse § 41¹ lõike 1 punkt 16 ja sõnastada see järgmiselt:

„16) täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid ning arutab ja otsustab muid kohtute haldamise ja kohtusüsteemi seisukohalt olulisi küsimusi.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kolmeteistkümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga asendatakse sõna „istungiteenistus“ sõnaga „istungiteenus“, et rõhutada Kohtuhaldusteenistuse ülesandena teenuse osutamise ja korraldamise funktsiooni, mitte konkreetse organisatsioonilise struktuuri või üksuse loomist (KS § 41² lg 2 p 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 13 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 13:

- 13.** Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 76 (uue numeratsiooni punkt 78) muudetav kohtute seaduse § 41² lõike 2 punkt 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„1) kohtutele õigusemõistmiseks vajalike tugiteenuste, sealhulgas kohtu kantselei, istungiteenuse, tõlketeenuse ja aruandluse korraldamine;“ .

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas neljateistkümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga asendatakse kohtute grupi eelarve projektile lisatavad konkreetse eelarveaasta „oodatavad tulemused“ sõnastusega „planeeritavad tegevused“, et vältida tõlgendust, mille kohaselt seotakse kohtute rahastamine Riigikogu poolt hinnatavate või kinnitatavate sisuliste

tulemusnäitajatega. Sellest tulenevalt võib kohtute nõukogu nõuda kohtu esimehelt samuti seletusi kohtu eelarve ja „planeeritud tegevuste“ täitmise kohta (KS § 43¹ lg 4 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 14 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 14:

14. Teha eelnõus järgmised muudatused:

14.1. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 82 (uue numeratsiooni punkt 84) muudetav kohtute seaduse § 43¹ lõige 4 ja sõnastada see järgmiselt:

„(4) Kohtute grupi eelarve projektile lisatakse konkreetse eelarveaasta planeeritavad tegevused, lähtudes kohtute arengukavast.“.

14.2. Asendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 85 (uue numeratsiooni punkt 87) muudetava kohtute seaduse § 45 lõike 2 teises lauses sõnad „oodatavate tegevustulemuste“ sõnadega „planeeritud tegevuste“.

14.3. Asendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 93 muudetava kohtute seaduse § 46 lõikes 2 sõnad „oodatavate tulemuste“ sõnadega „planeeritud tegevuste“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viieteistkümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga nähakse ette, et esimese ja teise astme kohtuid ning Kohtuhaldusteenistust esindab eelarveläbirääkimistel kohtute nõukogu määratud esindaja, kelleks võib, aga ei pea olema Riigikohtu esimees (KS § 431 lg 5). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 15 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 15:

15. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 82 (uue numeratsiooni punkt 84) muudetav kohtute seaduse § 43¹ lõige 5 ja sõnastada see järgmiselt:

„(5) Riigikogus osaleb kohtute grupi eelarveläbirääkimistel ning esindab esimese ja teise astme kohtuid ning Kohtuhaldusteenistust kohtute nõukogu nimetatud esindaja.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuueteistkümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga nähakse ette, et kohtute nõukogu kinnitab ja muudab kohtute eelarveid ning kontrollib nende täitmist kooskõlas riigieelarve seadusega. Loobutakse eelarve muutmise õiguse kitsendustest (KS § 431 lg 7). Ta märkis, et tegemist on riigieelarve baasseadusega. Ta meenutas varasemat arutelu, kus käsitleti küsimust, kas pärast riigieelarve vastuvõtmist on võimalik teha kohtute eelarves muudatusi. Saadud info kohaselt võimaldab riigieelarve baasseadus teha organisatsioonisiseseid ümbertõstmisi ka pärast riigieelarve vastuvõtmist. Ta andis sõna

Justiits- ja digiministeeriumi esindaja Regina Vällikule.

Regina Vällik selgitas, et riigieelarve baasseaduse üldine loogika näeb ette, et ministritel ja põhiseaduslikel institutsioonidel on pärast Riigikogus eelarve kehtestamist pädevus teha asutuste vahel eelarvelisi muudatusi. Varasemalt on riigieelarve seadus olnud liiga üldine, mis on piiranud Riigikogu liikmete võimalusi esitada sisulisi muudatusettepanekuid. Detailsem käsitus võimaldab Riigikogul oma rolli paremini täita, sealhulgas teha kohtuasutuste lõikes muudatusi. Ministriile antud pädevus ei ole mõeldud ulatuslikeks muudatusteks, vaid aasta jooksul ilmnevate vajaduste täpsustamiseks, näiteks ülesannete ümberjaotamisel või proportsioonide muutumisel. Sarnane regulatsioon laiendatakse ka kohtutele kui põhiseaduslikele institutsioonidele, arvestades nende eripära ja sõltumatust.

Helir-Valdor Seeder märkis, et riigieelarve baasseaduse muutmine ei kuulu põhiseaduskomisjoni pädevusse. Ta leidis, et ei ole põhjendatud olukord, kus Riigikogu liige saab teha eelarves muudatuse, mida minister võib hiljem ilma Riigikogu teadmata muuta.

Regina Vällik lausus, et rahanduskomisjoni teavitatakse muudatustest, mis muudavad riigieelarve seaduse sisu, tagantjärele. Selliste muudatuste üle on võimalik hiljem arutleda ning küsida nende põhjenduste kohta. Samas on otsustusõigus nende muudatuste tegemiseks ministril olemas.

Ando Kiviberg toetas selles küsimuses Helir-Valdor Seederi seisukohta. Tegemist on pädevuste ristumisega. Kui seadusandja on oma tahte selgelt väljendanud, ei ole täitevvõimul õigust seda tahet muuta või ümber kujundada.

A. Kiviberg küsis, kas muudatusettepanekut nr 16 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 16:

16. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) punktis 82 (uue numeratsiooni punkt 84) muudetav kohtute seaduse § 43¹ lõige 7 ja sõnastada see järgmiselt:

„(7) Kohtute nõukogu kinnitab ja muudab kohtute eelarveid ning kontrollib nende täitmist kooskõlas riigieelarve seadusega.”.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pippi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas seitsmeteistkümnendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga tõstetakse kohtuniku teenistusvanuse ülemmäär 71 aastale ning loobutakse teenistusvanuse pikendamise menetlusest. Ühtse teenistusvanuse ülemmäära kehtestamine tagab selgema, läbipaistvama ja kohtunikke võrdselt kohtleva regulatsiooni (KS § 48 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 17 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 17:

17. Teha eelnõus järgmised muudatused:

17.1. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) uue punktiga 92 (uue numeratsiooni punkt 94), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„94) paragrahvi 48 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kohtuniku teenistusvanuse ülemmäär on 71 aastat.““

17.2. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) uue punktiga 111 (uue numeratsiooni punkt 113), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„113) paragrahvi 99 lõike 1 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„2) kui kohtunik on saanud 72-aastaseks“.“

17.3. Jätta eelnõu §-st 1 (kohtute seaduse muutmine) välja punktid 111, 112 ja 113, muutes järgnevate punktide numeratsiooni.

17.4. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) uue punktiga 112 (uue numeratsiooni punkt 116), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„116) paragrahv 99¹ tunnistatakse kehtetuks“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kaheksateistkümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanek on tehnilise sisuga. Sättest on jäänud ekslikult välja see, et kohtunik võib olla valitud või nimetatud lisaks Euroopa prokuröri või Euroopa delegaatprokuröri ametikohale ka Euroopa Prokuratuuri peaprokuröri ametikohale (KS § 58⁴ lg 2 teine lause). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 18 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 18:

18. Muuta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) punktis 98 (uue numeratsiooni punkt 101) muudetava kohtute seaduse § 58⁴ lõike 2 teine lause ja sõnastada see järgmiselt:

„Kohtunik võib olla valitud või nimetatud ametikohale rahvusvahelises kohtuinstitsioonis või Euroopa Prokuratuuri peaprokuröri, Euroopa prokuröri või Euroopa delegaatprokuröri ametikohale.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas üheksateistkümnendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga sätestatakse kohtuniku tagasisidevestlusele kutsumise alus, milleks on vajadus toetada kohtunikku tema erialateadmise omandamisel ning menetluspraktika ja

töökorralduse arendamisel. Vestlusele kutsuja peab tooma välja tagasisidevestlusele kutsumise vajaduse ja seda põhjendama (KS § 74¹ lg 4). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 19 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus.

Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 19:

19. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) punktis 104 (uue numeratsiooni punkt 107) muudetavat kohtute seaduse § 74¹ uue lõikega 4, muutes järgnevate lõigete numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„(4) Tagasisidevestlusele kutsumise aluseks on vajadus toetada kohtunikku tema erialateadmise omandamisel ning menetluspraktika ja töökorralduse arendamisel.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga jäetakse kohtute seadusest välja võimalus vabastada kohtunik ametist kohtunike arvu vähendamise tõttu ning vastavad sätted sõnastatakse ümber. Seda tehakse selleks, et tagada kooskõla põhiseadusega ja kaitsta kohtunike eluaegsust ning kohtuvõimu sõltumatust, vältides riski, et kohtunike arvu vähendamise kaudu võiks mõjutada õigusemõistmist (KS § 86 lg 1 ja § 99 lg 1 p 5). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 20 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 20:

20. Teha eelnõus järgmised muudatused:

20.1 Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) uue punktiga 110 (uue numeratsiooni punkt 113) järgmises sõnastuses:

„113) paragrahvi 86 lõikest 1 jäetakse välja tekstiosa „või kohtunike arvu vähendamise“.“.

20.2. Täiendada eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmise) uue punktiga 111 (uue numeratsiooni punkt 115) järgmises sõnastuses:

„115) paragrahvi 99 lõike 1 punkt 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„5) kohtu likvideerimise või kohtumaja sulgemise korral, kui kohtunik ei ole nõus jätkama teenistust sama astme ja valdkonna kohtunikuna teises talle pakutavas alalises teenistuskohas;“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne esimest muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga loobutakse kohtuniku distsiplinaarkaristuse kustumise pikendamisest kolme aastani. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 21 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 21:

21. Jätta eelnõust välja § 1 (kohtute seaduse muutmine) punkt 110, muutes järgnevate punktide numeratsiooni.

Väljajätav tekst:

„110) paragrahvi 88 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Distiplinaarkaristus kustub, kui kohtunik ei ole kolme aasta jooksul pärast distiplinaarkolleegiumi otsuse jõustumist toime pannud uut süütegu.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne teist muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga jäetakse välja KS § 130³ lõige 3, mille kohaselt kehtestab kohtute nõukogu liikmete valimise korra kohtute haldamise nõukoda hiljemalt 2026. aasta 1. augustiks. Säte ei ole vajalik, kuna sama paragrahvi lõikes 2 on juba sätestatud kohtute haldamise nõukoja kohustus kehtestada enne 2026. aasta 1. oktoobrit kohtute nõukogu liikmete valimise kord. Täiendava tähtpäeva sätestamine ei anna regulatsioonile sisulist lisandväärtust. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 22 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus.

Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 22:

22. Jätta eelnõu § 1 (kohtute seaduse muutmine) punktis 126 (uue numeratsiooni punkt 129) muudetavast kohtute seaduse §-st 130³ välja lõige 3.

Väljajätav tekst:

„(3) Kohtute haldamise nõukoda kehtestab käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud valimise korra hiljemalt 2026. aasta 1. augustiks.“;

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg sõnas, et järgnevad 9 muudatusettepanekut on halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) osa muudatusettepanekud. Ta tutvustas kahekümne kolmandat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga täpsustatakse tuvastamiskaebuse sisu ning nähakse ette, et kohtul on võimalik lisaks õigussuhte olemasolule teha kindlaks ka kohtuasjas tähtsust omavaid asjaolusid (HKMS § 5 lg 1 p 6 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 23 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 23:

23. Teha eelnõus järgmised muudatused:

23.1. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 1,

muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„1) paragrahvi 5 lõike 1 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„6) teha kindlaks haldusakti tühisus, haldusakti või toimingu õigusvastasus või õigussuhte olemasolu või selles tähtsust omav asjaolu.“.

23.2. Muuta eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmise) punkt 4 (uue numeratsiooni punkt 7) ja sõnastada see järgmiselt:

„7) paragrahvi 37 lõike 2 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„6) haldusakti tühisuse, haldusakti või toimingu õigusvastasuse või õigussuhte olemasolu või selles tähtsust omava asjaolu kindlakstegemist (tuvastamiskaebus).“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne neljandat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga nähakse ette, et keskkonnaõiguse asjas esitatakse kaebus kaebaja elu- või asukoha järgi. Kuna keskkonnaasjade vastu on kohalikel inimestel sageli suur huvi, tagab vaidluse lahendamine lähimas halduskohtus avalikkusele lihtsama juurdepääsu õigusemõistmisele. Samuti aitab selline lahendus hoida kokku kohtu ressursse (HKMS § 8 lg 7). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 24 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 24:

24. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 1 (uue numeratsiooni punkt 2), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„2) paragrahvi 8 täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

„(7) Keskkonnaõiguse asjas esitatakse kaebus kaebaja elu- või asukoha järgi.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne viiendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga nähakse ette, et vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asi jaotatakse selle halduskohtu kohtunike vahel, mille töökoormus on kohtute infosüsteemi andmete järgi teistest väiksem. Muudatus võimaldab ühtlustada kohtute töökoormust ja menetlusaegu ning parandada õigusemõistmise kättesaadavust. Säte jõustub 1. juulil 2027, mis annab Registrite ja Infosüsteemide Keskusele piisava aja kohtute infosüsteemi arenduste tegemiseks ja muudatuste sujuvaks rakendamiseks (HKMS § 8¹). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 25 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 25:

25. Teha eelnõus järgmised muudatused:

25.1. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 1 (uue numeratsiooni punkt 3) järgmises sõnastuses:

3) seadustikku täiendatakse §-ga 8¹ järgmises sõnastuses:

„§ 8¹. Vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asjade lahendamine

(1) Vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asi on haldusasi, kus lahendatakse vangistusseaduse § 2 tähenduses kinnipeetava, vangistusseaduse § 3 lõike 1 tähenduses arestialuse või vangistusseaduse § 4 lõike 1 tähenduses vahistatu kaebust vangla haldusakti või toimingu peale või vangla tekitatud kahju hüvitamiseks.

(2) Vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asi jaotatakse selle halduskohtu kohtunike vahel, mille töökoormus on kohtute infosüsteemi andmete järgi teistest väiksem.

(3) Vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asja kohtualluvus ei muutu. Kohtunik menetleb vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asja alluvusjärgse halduskohtu kohtunikuna.

(4) Kui kohtunik arutab vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimise asja halduskohtus, mille tööpiirkonnas ei asu tema alaline teenistuskoh, hüvitatakse talle sõidu- ja majutuskulud, samuti muud lähetuskulud avaliku teenistuse seaduse § 44 lõike 5 alusel kehtestatud tingimustel ja korras.“

25.2. Täiendada eelnõu § 30 (Seaduse jõustumine, uue numeratsiooni § 31) uue punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Käesoleva seaduse § 4 punkt 3 jõustub 2027. aasta 1. juulil.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne kuuendat muudatusettepanekut. Muudatusega täpsustatakse, et haldusasi peab olema olnud vähemalt üheksa kuud sama kohtu menetluses. Täpsustus välistab võimaliku tõlgenduse, mille kohaselt võiks menetluse kestuse hulka arvata ka teises kohtuastmes või teises kohtus menetletud aega (HKMS § 100 lg 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 26 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 26:

26. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 5 (uue numeratsiooni punkt 8) järgmises sõnastuses, muutes järgnevate punktide numeratsiooni:

„8) paragrahvi 100 lõiget 1 täiendatakse enne sõna „kohtu“ sõnaga „sama“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne seitsmendat muudatusettepanekut. Muudatus sätestab, et enne HKMS § 100 lõigetes 1 ja 6 ette nähtud tähtaja möödumist esitatud menetluse

kiirendamise taotlusi ei arvestata. Sellega välditakse enneaegsete ja põhjendamatute taotluste menetlemist, mis tekitab kohtutele tarbetut lisakoormust. Muudatus suurendab õigusselgust ja aitab muuta halduskohtumenetluse tõhusamaks (HKMS § 100 uus lg 7). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 27 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 27:

27. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 5 (uue numeratsiooni punkt 9) järgmises sõnastuses, muutes järgnevate punktide numeratsiooni:

9) paragrahvi 100 täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

”(7) Kohus jätab tähelepanuta menetluse kiirendamise taotluse, mis on esitatud enne käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 6 sätestatud tähtaja möödumist.”;

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne kaheksandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga jäetakse ära plaan loobuda kuludokumentide esitamise kohustusest, sest ilma nendeta on kohtul raske hinnata kulude põhjendatust. Samas säilib võimalus esitada menetluskulude nimekiri pärast istungit kolme tööpäeva jooksul. Muudatus aitab vältida kohtute lisakoormust ja tagab selgema menetluse (HKMS § 109 lg 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 28 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 28:

28. Muuta eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmise) punkt 7 (uue numeratsiooni punkt 12) ja sõnastada see järgmiselt:

„12) paragrahvi 109 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Menetluskulude väljamõistmiseks esitab menetlusosaline kohtule menetluskulude nimekirja ja kuludokumendid kolme tööpäeva jooksul arvates kohtuistungist, kus lõpetati asja arutamine, või haldusasja kirjalikus menetluses läbivaatamise korral kohtu määratud tähtpäevaks. Menetluskulude nimekirja ja kuludokumentide esitamata jätmise korral menetluskulu välja ei mõisteta. Teistel menetlusosalistel on võimalik kolme tööpäeva jooksul menetluskulude nimekirja ja kuludokumentide neile kättetoimetamisest arvates esitada nende kohta oma seisukoht, kui kohus ei määra teistsugust tähtaega.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kahekümne üheksandat muudatusettepanekut. Muudatusettepanek on redaktsioonilise sisuga, nähes ette, et HKMS § 175 lõike 2 alusel kohtuotsuse või selle sisu avaldamise peale esitatud vastuväite lahendab kohus määrusega, mille peale võib esitada määruskaebuse. Määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määrus ei ole edasi kaevatav (HKMS § 175 lg 21). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 29 muudatusettepanekute loetelu

kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustuvad muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 29:

29. Muuta eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmine) punkt 14 (uue numeratsiooni punkt 19) ja sõnastada see järgmiselt:

„19) paragrahvi 175 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel kohtuotsuse või selle sisu avaldamise peale esitatud vastuväite lahendab kohus määrusega, mille peale võib esitada määruskaebuse. Määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määrus ei ole edasi kaevatav.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga viiakse ringkonnakohtus sisse menetlusloa sarnane süsteem, mis võimaldab ilmselgelt perspektiivituid apellatsioonkaebusi menetlemata tagastada. See piirab edasikaebedõigust, kuid säilitab kohtuliku kontrolli. Muudatus aitab vähendada kohtute koormust ja kiirendada menetlust. Samuti seotakse Riigikohtu menetlus ringkonnakohtu uue tagastamisõigusega ning sätestatakse, et selliste määruste peale esitatud kaebused lahendatakse kiiresti. Riigikohus võib need lahendada ka neid menetlusse võtmata, mis aitab vältida täiendavat koormust ja kiirendab menetlust (HKMS § 187 lg 3¹ jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 30 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustuvad muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 30:

30. Teha eelnõus järgmised muudatused:

30.1. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 16 (uue numeratsiooni punkt 21) järgmises sõnastuses:

„21) paragrahvi 187 lõige 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3¹) Ringkonnakohus võib apellatsioonkaebuse kokkuvõtlikult põhjendatud määrusega tagastada, kui asjaoludest tulenevalt on apellatsioonkaebuse rahuldamine ebatõenäoline või kui selle menetlemisega ei ole võimalik saavutada apellatsioonkaebuse eesmärki. Ringkonnakohus ei pea määrust põhjendama lihtmenetluses, kui ringkonnakohus järgib halduskohtu otsuse põhjendusi, need põhjendused on ammendavad ja ringkonnakohus märgib oma määruses, et ta nõustub halduskohtu otsuse põhjendustega.““

30.2. Täiendada eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 24 (uue numeratsiooni punkt 30) järgmises sõnastuses:

„30) paragrahv 236¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 236¹. Määruskaebuse menetlusse võtmise otsustamine

(1) Riigikohus otsustab määruskaebuse menetlusse võtmise käesoleva seadustiku §-s 219 sätestatud järgides. Riigikohus võtab määruskaebuse läbivaatamisel ringkonnakohtus tehtud määruse peale esitatud määruskaebuse või määruskaebuse, mille seadus võimaldab läbi vaadata lihtmenetluses, menetlusse üksnes juhul, kui Riigikohtu lahend selles asjas on oluline

seaduse ühetaolise kohaldamise või õiguse edasiarendamise seisukohalt. Eelmises lauses sätestatud ei kohaldata haldustoiminguks loa andmise või sellest keeldumise määruse peale esitatud määruskaebuse korral.

(2) Käesoleva seadustiku § 187 lõike 3¹ alusel tehtud määruse peale esitatud määruskaebuse lahendab Riigikohus viivitamata. Määruskaebuse võib lahendada seda menetlusse võtmata ning sellisel juhul ei kohaldata käesoleva seadustiku § 238 lõigetes 1 ja 2 sätestatud.”.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne esimest muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga võimaldatakse ringkonnakohtul jätta määruskaebuse lahendamisel määruses ära kirjeldav ja põhjendav osa, kui ta jätab määruskaebuse rahuldamata ja nõustub täielikult halduskohtu põhjendustega. Sellega välditakse sisuliselt korduva põhjenduse kirjutamist, mis ei lisa otsusele väärtust. Muudatus aitab vähendada ringkonnakohtu töökoormust ja kiirendada menetlust (HKMS § 210 lg 2). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 31 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 31:

31. Muuta eelnõu § 4 (halduskohtumenetluse seadustiku muutmine) punkt 19 (uue numeratsiooni punkt 25) ja sõnastada see järgmiselt:

„25) paragrahvi 210 lõiget 2 täiendatakse teise ja kolmanda lausega järgmises sõnastuses:
„Kui ringkonnakohus jätab määruskaebuse rahuldamata ning nõustub halduskohtu põhjendustega, võib määruse teha ilma kirjeldava ja põhjendava osata. Sellisel juhul märgib ringkonnakohus oma määruses, et ta nõustub halduskohtu põhjendustega.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne teist muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga jäetakse eelnõust välja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punkti 26 kehtetuks tunnistamine, kuna vastav norm on juba 21.01.2026 Riigikogus vastuvõetud seadusega kehtetuks tunnistatud. Muudatus puudutab volikogu ainupädevust rahvakohtuniku kandidaatide valimisel. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 32 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 32:

32. Jätta eelnõust välja § 8 (kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmine)

Väljajäetav tekst:

§ 8. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmine

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punkt 26 tunnistatakse kehtetuks.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pippi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne kolmandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga muudetakse kriminaalmenetluse seadustikku. Muudatused on seotud rahvakohtunike kaotamisega maakohtus. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 33 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 33:

33. Teha eelnõus järgmised muudatused:

33.1. Täiendada eelnõu § 9 (kriminaalmenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 5 järgmises sõnastuses:

„5) paragrahvi 23 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks.“.

33.2. Täiendada eelnõu § 9 (kriminaalmenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 5 (uue numeratsiooni punkt 6) järgmises sõnastuses:

„6) paragrahvi 155 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Protokollile kirjutavad alla ning selle kuupäevastavad kohtunik või eesistuja ja kohtuistungi sekretär.“.

33.3. Täiendada eelnõu uue punktiga 5 (uue numeratsiooni punkt 7) järgmises sõnastuses:

„7) paragrahvi 266 lõike 1 esimesest lausest jäetakse välja tekstiosa ”, käesoleva seadustiku § 18 lõikes 1 nimetatud kriminaalasjades eesistuja”.

33.4. Täiendada eelnõu uue punktiga 5 (uue numeratsiooni punkt 8) järgmises sõnastuses:

„8) paragrahvi 315 lõikest 1 jäetakse välja tekstiosa ”või käesoleva seadustiku § 18 lõigetes 1 ja 3 nimetatud juhul eesistuja”.

33.5. Täiendada eelnõu uue punktiga 5 (uue numeratsiooni punkt 9) järgmises sõnastuses:

„9) paragrahvi 315 lõike 5 sissejuhatavast lauseosast jäetakse välja sõnad „või eesistuja“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pippi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne neljandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga muudetakse pankrotiseadust eesmärgiga muuta pankrotiavalduse läbivaatamine paindlikumaks, andes kohtule õiguse otsustada istungi vajalikkus juhtumipõhiselt. Sellega välditakse tarbetuid istungeid, menetluse venitamist ja vähendatakse kulusid. Lisaks piiratakse edasikaebe võimalusi, et kiirendada menetlust ja saavutada kiiremini lõplik lahendus. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 34 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 34:

34. Täiendada eelnõu uue §-ga 14 (uue numeratsiooni § 13), muutes järgnevate paragrahvide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„§ 14. Pankrotiseaduse muutmine

Pankrotiseaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 10 lõike 7 esimeses lauses asendatakse sõna „märkima“ sõnaga „taotlema“;
- 2) paragrahvi 13 lõike 5 esimeses lauses asendatakse sõna „märkima“ sõnaga „taotlema“;
- 3) paragrahvi 17 lõike 1 esimesest lausest jäetakse välja sõnad „või võlgnik, võlausaldaja või ajutine haldur seda taotleb“;
- 4) paragrahvi 32 lõikest 2 jäetakse välja teine lause.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg sõnas, et muudatusettepanekud 35–39 on riigilõivuseaduse muudatusettepanekud. Ta tutvustas kolmekümne viiendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse, et riigilõivuvabastus kehtib üksnes sotsiaalkaitsehüvitistega seotud vaidlustes, mitte kõigi toetuste puhul. Sellega välditakse ebaselgust ja tagatakse, et vabastus rakendub õigetele juhtudele (RLS § 22 lg 2 p 2). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 35 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 35:

35. Täiendada eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmine) uue punktiga 1, muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„1) paragrahvi 22 lõike 2 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: _

„2) sotsiaalkaitsehüvitise taotleja hüvitissumma ebaõige maksmise või maksmata jätmise asjas või mitterahalise hüvitise andmise või andmata jätmise asjas.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne kuuendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga laiendatakse pankrotihalduri riigilõivuvabastust, hõlmates mh pankrotihalduri poolt tagasivõitmise hagi ja sellega seotud hagi tagamise avalduse esitamise. Muudatuse eesmärk on muuta kohtu- ja pankrotimenetlused tõhusamaks, vähendada tarbetut menetluskoormust ning tagada, et pankrotivara kaitsmiseks, suurendamiseks ja võlausaldajate huvide kaitseks vajalikud nõuded ei jääks esitamata üksnes riigilõivuga seotud takistuste tõttu (RLS § 22 lg 2 p 5). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 36 muudatusettepanekute loetelu

kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 36:

36. Täiendada eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmise) uue punktiga 1 (uue numeratsiooni punkt 2), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„2) paragrahvi 22 lõike 2 punkt 5¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

“5¹) pankrotihaldur tagasivõitmise hagi ja sellega seotud hagi tagamise avalduse esitamisel ning pankrotihaldur pankrotivõlgniku eest ja nimel hagi ja sellega seotud hagi tagamise avalduse esitamisel pankrotimenetluses, mida viiakse läbi pankrotiseaduse § 192¹² alusel.”.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pippi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne seitsmenda muudatusettepanekut. Tegemist on normitehnilise muudatusettepanekuga. Alates 1. jaanuarist 2010 kuulutab kohus pankrotiseaduse § 31 lõike 5 järgi pankroti välja pankrotimäärusega, mitte pankrotiotsusega (RLS § 25 lg 2 p 5). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 37 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 37:

37. Täiendada eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmise) uue punktiga 3 (uue numeratsiooni punkt 5), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„5) paragrahvi 25 lõike 2 punktis 5 asendatakse sõna „pankrotiotsuse“ sõnaga „pankrotimääruse“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pippi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne kaheksanda muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse riigilõivu suurust ja sätestatakse üheselt, et esialgse õiguskaitse taotluse eest tuleb tasuda 70 eurot. Sellega kõrvaldatakse senine ebaselgus, millist riigilõivu sellistele taotlustele kohaldada (RLS § 59 lg 17). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 38 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus.

Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 38:

38. Muuta eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmise) punkt 5 (uue numeratsiooni punkt 8) ja sõnastada see järgmiselt:

„8) paragrahvi 59 lõige 17 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(17) Hagi tagamise avalduse või eeltõendamismenetluse taotluse esitamisel tasutakse riigilõivu 150 eurot. Esialgse õiguskaitse taotluse esitamisel tasutakse riigilõivu 70 eurot.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas kolmekümne üheksandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga tõstetakse riigilõivude määrasid ja täpsustatakse nende kohaldamist, et vähendada tõlgendamisprobleeme (RLS § 60 lg 2 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 39 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 39:

39. Teha eelnõus järgmised muudatused:

39.1. Muuta eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmise) punkt 7 (uue numeratsiooni punkt 10) ja sõnastada see järgmiselt:

„10) paragrahvi 60 lõikes 2 asendatakse arv „20“ arvuga „75“ ja arv „1050“ arvuga „2500“.“

39.2. Täiendada eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmise) uue punktiga 8 (uue numeratsiooni punkt 11), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„11) paragrahvi 60 lõikes 3 asendatakse arv „350“ arvuga „830“.“

39.3. Täiendada eelnõu § 18 (riigilõivuseaduse muutmise) uue punktiga 8 (uue numeratsiooni punkt 12), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„12) paragrahvi 60 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kaebuse esitamisel maksuhalduri või muu haldusorgani tegevuse peale seoses rahalise nõude, sunnivahendi või sanktsiooni määramise, sissenõudmise või rakendamisega, samuti rahalise toetuse andmisega, tasutakse riigilõivu kolm protsenti vaidlustatavast summast, kuid mitte alla 75 euro ja mitte üle 2500 euro.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga muudetakse riigi õigusabi seaduse § 7 lõike 1 punkti 4 ning tõstetakse riigi õigusabi saamise lävendit selliselt, et riigi õigusabi ei saaks need isikud, kelle kulud õigusteenusele ei ületa eeldatavasti taotleja kolmekordset keskmist ühe kuu sissetulekut senise kahekordse asemel. Muudatuse tulemusena väheneb isikute ring, kellel on õigus riigi õigusabile ning kes peavad oma esindajakulud ise kandma. Arvestades riigi õigusabi eelarve pingelisust ja riigi õigusabi osutavate advokaatide suhteliselt väikest ringi, võimaldab muudatus suunata riigi õigusabi vahendeid tõhusamalt nendele, kes seda enim vajavad (RÕS § 7 lg 1 p 4). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 40 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 40:

40. Täiendada eelnõu § 21 (riigi õigusabi seaduse muutmine, uue numeratsiooni § 21) uue punktiga 1, muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„1) paragrahvi 7 lõike 1 punktis 4 asendatakse sõna „kahekordset“ sõnaga „kolmekordset“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg sõnas, et ettepanekud 41-68 on tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) muudatusettepanekud. Ta tutvustas neljakümne esimest muudatusettepanekut.

Muudatusettepanek võimaldab ringkonnakohtul ise paindlikult otsustada, kas lihtmenetluse asju lahendab kohtunik üksi või tehakse seda kolmeliikmelises kohtukoosseisus (TsMS § 17 lg 3 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 41 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 41:

41. Teha eelnõus järgmised muudatused:

41.1. Muuta eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) punkt 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„1) paragrahvi 17 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Käesoleva seadustiku §-s 405 nimetatud asja võib lahendada ringkonnakohtunik ainuisikuliselt.““

41.2. Jätta eelnõu §-st 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) välja punkt 37, muutes järgnevate punktide numeratsiooni._

Väljajäetav tekst:

„37) paragrahvi 666 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

“(2) Hagi menetlusse võtmata jätmise, hagi läbi vaatamata jätmise või menetluse lõpetamise määruse või kaja alusel menetluse taastamata jätmise määruse peale esitatud määruskaebuse vaatab läbi ja lahendab ringkonnakohtu kolmeliikmeline koosseis, välja arvatud käesoleva seadustiku §-des 405-406¹ nimetatud asjades.”;

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne teist muudatusettepanekut. Täiendava analüüsi tulemusena jäetakse eelnõust muudatusettepanekuga välja kohtuistung protokoll koostamise ja automaatse genereerimisega seotud sätted. Samas peeti võimalikuks säilitada täpsustus, mille kohaselt ei pea kohus salvestatud menetlustoimingu korral üldjuhul küsima parandamistoetluse kohta teiste menetlusosaliste seisukohta (TsMS § 49 lg 2 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 42 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 42:

42. Teha eelnõus järgmised muudatused:

42.1. Jätta eelnõu §-st 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) välja punkt 2, muutes järgnevate punktide numeratsiooni.

Väljajätav tekst:

„2) paragrahvi 49 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Protokolli koostab kohtunik, kohtuistungi sekretär, muu kohtu kodukorra järgi selleks pädev kohtuametnik või genereeritakse protokoll automaatselt koos kohtuistungi või menetlustoimingu salvestamisega. Kui protokoll ei koosta kohtunik, kantakse käesoleva seadustiku § 50 lg 1 punktides 6-9 ja lõikes 2 nimetatud andmed protokollile või täpsustatakse automaatselt genereeritud protokollile sisu vastavalt kohtuniku juhistele.”;

42.2. Muuta eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) punkt 3 (uue numeratsiooni punkt 2) ja sõnastada see järgmiselt:

„2) paragrahvi 53 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kui menetlusosaline esitab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhul protokollile sisulise parandamise taotluse, küsib kohus parandamise taotluse kohta teiste menetlusosaliste seisukoha üksnes juhul, kui protokollitud istungit või menetlustoimikut ei ole salvestatud.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne kolmandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga kaotatakse erisus, mille järgi tagastati Riigikohtus edukalt kaevates riigilõiv. Edaspidi jääb lõiv riigile (TsMS § 150 lg 3² kehtetuks tunnistamine). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 43 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 43:

43. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 7, muutes järgnevate punktide numeratsiooni (uue numeratsiooni punkt 6), järgmises sõnastuses:

„6) paragrahvi 150 lõige 3² tunnistatakse kehtetuks.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne neljandat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga piiratakse menetluskulude vaidlustamise edasikaebeõigust, sidudes selle kindlate piirmääradega. Samas tehakse erand kuritarvitusliku kohtumenetluse puhul, kus piiranguid ei kohaldata, et tagada ohvrite parem kaitse ja kooskõla Euroopa Liidu õigusega (TsMS § 178 lg 2). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 44 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 44:

44. Teha eelnõus järgmised muudatused:

44.1. Muuta eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) punkt 15 ja sõnastada see järgmiselt:

„15) paragrahvi 178 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Menetluskulude kindlaksmääramise peale võib edasi kaevata menetluskulude hüvitamiseks õigustatud või menetluskulusid kandma kohustatud menetlusosaline, kui vaidlustatav menetluskulude summa ületab 500 eurot. Maakohtu määruse peale esitatud määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa Riigikohtule edasi kaevata, kui vaidlustatavate menetluskulude summa ei ületa käesoleva seadustiku § 405 lõikes 1 sätestatud põhinõude summat.““

44.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 16, muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„16) paragrahvi 178 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud piirmäärasid ei kohaldata menetluskulude kindlaksmääramise vaidlustamisele juhul, kui kulude kindlaksmääramist vaidlustab käesoleva seadustiku 43¹. peatüki alusel tuvastatud kuritarvitusliku kohtumenetluse kostja.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne viiendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga tõstetakse riigi kasuks menetluskulude väljamõistmise vaidlustamise piirmäära seniselt 100 eurolt 300 eurole. Muudatuse eesmärk on vähendada vähese rahalise väärtusega vaidluste hulka ning suunata kohtute ressursi sisuliselt olulisemate küsimuste lahendamisele (TsMS § 179 lg 3). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 45 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 45:

45. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 16 (uue numeratsiooni punkt 17), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„17) paragrahvi 179 lõike 3 esimeses lauses asendatakse arv „100“ arvuga „300“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne kuuendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga tõstetakse menetlusabi andmise lävendit sarnaselt riigi õigusabiga, st menetlusabi ei anta, kui menetluskulud ei ületa eeldatavasti abi taotleja kolmekordset keskmist ühe kuu sissetulekut senise kahekordse asemel (TsMS § 182 lg 2 p 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 46 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 46:

46. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 16 (uue numeratsiooni punkt 18), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„18) paragrahvi 182 lõike 2 punktis 1 asendatakse sõna “kahekordset” sõnaga “kolmekordset”.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne seitsmendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga muudetakse menetlusabi andmise korda nii, et kohus lähtub eelduslikult taotleja esitatud andmete õigsusest tema majandusliku olukorra kohta ega pea neid alati üle kontrollima. Eesmärk on lihtsustada menetlusabi andmist ja vähendada kohtute töökoormust, muutes menetluse tõhusamaks (TsMS § 186 lg 5). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 47 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 47:

47. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 16 (uue numeratsiooni punkt 19), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„19) paragrahvi 186 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kohus kontrollib menetlusabi taotleja majanduslikku seisundit esmajoones taotluse alusel. Kui kohtul on kahtlusi esitatud andmete õigsuses või täielikkuses, võib ta nõuda esitatud andmete põhistamist või täiendavate dokumentide ja andmete esitamist või nõuda teistelt isikutelt või asutustelt, sealhulgas krediidiastutustelt, teavet taotleja ja temaga koos elavate perekonnaliikmete majandusliku seisundi või maksevõime kohta. Järelepärimisele tuleb vastata kohtu määratud tähtaja jooksul.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne kaheksandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse tõendite esitamise korda, et vältida menetluse ülekoormamist ebaoluliste tõenditega. Tõendeid tuleb esitada alles pärast vaidlusaluste asjaolude selgumist ning ainult ulatuses, mis on vajalik vaidluse lahendamiseks. Muudatus aitab keskenduda olulisele ning teeb menetluse kiiremaks ja tõhusamaks (TsMS § 237 lg 1 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 48 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 48:

48. Teha eelnõus järgmised muudatused:

48.1. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 19 (uue numeratsiooni punkt 23), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„23) paragrahvi 237 lõike 1 esimest lauset täiendatakse pärast sõna „eelmenetluses“ sõnadega „pärast asja lahendamiseks oluliste vaidlusaluste asjaolude väljaselgitamist“.“

48.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 20 (uue numeratsiooni punkt 30), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„30) paragrahvi 363 täiendatakse lõikega 5¹ järgmises sõnastuses:

”(5¹) Tõendeid tuleb hagiavaldusele lisada üksnes niivõrd, kui võrd need on vajalikud hagiavalduse mõistmiseks, või üksnes juhul, kui võib eeldada mingi olulise asjaolu kostjapoolset vaidlustamist. Muus osas tuleb hagi nimetada tõendid, mida hageja oma väidete kinnitamiseks saab esitada, kui kostja neile väidetele vastu vaidleb.”.

48.3. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 22 (uue numeratsiooni punkt 34), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„34) paragrahvi 394 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Tõendeid tuleb vastusele lisada üksnes niivõrd, kui võrd need on vajalikud vastuse mõistmiseks või hageja väidete ümberlõkkamiseks. Muus osas tuleb vastuses nimetada tõendid, mida kostja oma väidete kinnitamiseks võib esitada, kui hageja neile väidetele vastu vaidleb.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas neljakümne üheksandat muudatusettepanekut. Muudatusettepaneku eesmärk on tuua seaduses selgelt välja praktikas juba kinnistunud võimalus teha eeltõendamismenetluse käigus kindlaks kostja isik, kui hagejal seda muul viisil teha ei õnnestu. Praktikast on selliseks juhiks olnud esmajooneliste solvavate internetikommentaaride kirjutajate andmete kindlakstegemine (TsMS § 244 uus lg 1¹). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 49 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 49:

49. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 19 (uue numeratsiooni punkt 24), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„24) paragrahvi 244 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Eeltõendamismenetluse võib alata ka kostja isiku või andmete kindlakstegemiseks, kui hagejal puudub selleks muu mõistlik võimalus.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanek täpsustab menetlusedokumentide elektroonilise kättetoimetamise korda juriidilistele isikutele. Muudatus aitab ühtlustada regulatsiooni ja tagada selgema ning tõhusama kättetoimetamise korra (TsMS § 311¹ lg 5¹ jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 50 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 50:

50. Teha eelnõus järgmised muudatused:

50.1. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 19 (uue numeratsiooni punkt 25), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„25) paragrahvi 311¹ lõike 5¹ esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kui äriühingule ei ole võimalik menetlusedokumente kätte toimetada infosüsteemis, muu hulgas juhul, kui seda ei õnnestu infosüsteemi kaudu kätte toimetada, või muul viisil elektrooniliselt juhatuse liikmetele või äriühingu muudele esindajatele, saadab kohus menetlusedokumendid äriregistrisse kantud elektronpostiaadressil.”.“

50.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 19 (uue numeratsiooni punkt 26), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„26) paragrahvi 317 lõike 1¹ esimest lauset täiendatakse pärast sõnu „elektrooniline kättetoimetamine“ sõnadega „muu hulgas esindajatele kättetoimetamine,“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne esimest muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga täpsustatakse, et tsiviilasi peab olema olnud vähemalt üheksa kuud sama kohtu menetluses. Täpsustus välistab võimaliku tõlgenduse, mille kohaselt võiks menetluse kestuse hulka arvata ka teises kohtuastmes või teises kohtus menetletud aega. Muudatus suurendab õigusselgust (TsMS § 333¹ lg 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 51 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustasid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 51:

51. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 19 (uue numeratsiooni punkt 27), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„27) paragrahvi 333¹ lõiget 1 täiendatakse enne sõna „kohtu“ sõnaga „sama“.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne teist muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga nähakse ette, et kohus jätab tähelepanuta menetluse kiirendamise taotluse, mis on esitatud enne § 333¹ lõikes 1 või 6 sätestatud tähtaja möödumist. Ettepanek on kantud mõttest luua õigusselgus ja lihtsustada kohtute tööd (TsMS § 333¹ uus lg 7). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 52 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 52:

52. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 19 (uue numeratsiooni punkt 28), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„28) paragrahvi 333¹ täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

”(7) Kohus jätab tähelepanuta menetluse kiirendamise taotluse, mis on esitatud enne käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 6 sätestatud tähtaja möödumist.”.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne kolmandat muudatusettepanekut. Eelnõust jäetakse välja TsMS § 367 muudatus, mis võimaldaks esitada viivisenõuet protsendina põhinõudest ilma lõppsummat välja arvutamata. Muudatus jäetakse välja, sest see on sisu poolest ebaselge ja võib tekitada täiendavaid vaidlusi. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 53 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 53:

53. Jätta eelnõu §-st 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise) välja punkt 20, muutes järgnevate punktide numeratsiooni.

Väljajätav tekst:

20) paragrahvi 367 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Viivisenõude võib koos põhinõudega esitada hagi selliselt, et taotletakse viivise, mis ei ole hagi esitamise ajaks veel sissenõutavaks muutunud, väljamõistmist kohtult mitte kindla summana, vaid täielikult või osaliselt protsendina põhinõudest kuni põhinõude täitmiseni. Eelkõige võib viivist nõuda selliselt, et kohus mõistaks selle välja protsendina põhinõudest, näidates ära viivise määra, viivise arvestamise perioodi alguse ja vajadusel muud viivise arvestamiseks vajalikud andmed, ilma vajaduseta viivise kogusummat otsuse kuupäeva seisuga välja arvutada.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne neljandat muudatusettepanekut. TsMS § 383 lõike 1¹

muutmise eesmärk on tagada hagi tagamisega seonduvate võimalike kahju hüvitamise nõuete rahuldamine suuremas ulatuses tagatiste arvel ning piirata n-ö igaks juhuks hagi tagamist. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 54 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga. Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 54:

54. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 21 (uue numeratsiooni punkt 31), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„31) paragrahvi 383 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1¹) Kohus tagab rahalise nõudega hagi üksnes juhul, kui antakse tagatis vähemalt 5 protsendi ulatuses nõudesummalt, kuid mitte vähem kui 500 euro ja mitte rohkem kui 100 000 euro ulatuses. Kui hagi tagamise korras taotletakse kostja aresti või elukohast lahkumise keelamist, antakse tagatis mitte vähem kui 5000 euro ja mitte rohkem kui 100 000 euro ulatuses.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne viiendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga täpsustatakse eelmenetluse sisu ja kohtu selgitamiskohustust, tuues selgelt välja selle peamised ülesanded. Muudatus aitab muuta menetluse selgemaks, paremini struktureerituks ja tõhusamaks (TsMS § 392 lg 6). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 55 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 55:

55. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 22 (uue numeratsiooni punkt 33), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„33) paragrahvi 392 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

”(6) Eelmenetluses selgitab kohus asja lahendamisel kohalduvaid õigusnorme ja poolte tõendamiskoormist, selgitab välja asjas tähendust omavad vaidlusalused asjaolud ning annab pooltele tähtaja nende kohta tõendite esitamiseks. Kohus selgitab pooltele üheselt arusaadavalt, millal eelmenetlus lõpeb ja uusi väiteid ega tõendeid enam esitada ei saa.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne kuuendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga ühtlustatakse kaja esitamise tähtaeg 30 päevale ning jäetakse välja vajadus hinnata tähtaja arvestamisel täitemenetluse algatamist või sellest teadasaamist (TsMS § 415 lg 2). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 56 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 56:

56. Muuta eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) punkt 28 (uue numeratsiooni punkt 41) ja sõnastada see järgmiselt:

„41) paragrahvi 415 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kaja võib esitada tagaseljaotsuse kättetoimetamisest alates 30 päeva jooksul.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne seitsmendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse, et hagi saab jätta läbi vaatamata ka juhul, kui kohus ei ole pädev asja lahendama, sealhulgas rahvusvahelise kohtualluvuse puudumisel. See annab kohtule võimaluse jätta hagi läbi vaatamata ka omal algatusel, näiteks kui kostja menetluses ei osale (TsMS § 423 lg 1 p 13). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 57 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 57:

57. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 29 (uue numeratsiooni punkt 42), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„42) paragrahvi 423 lõike 1 punkt 13 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„13) asi ei allu kohtule või kohus ei ole muul põhjusel pädev asja lahendama.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne kaheksandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga võimaldatakse menetlust uuendada ka juhul, kui ilmneb uus oluline asjaolu, mis võiks viia teistsuguse otsuseni apellatsioonimenetluses. See annab kohtule paindlikuma võimaluse parandada viga juba maakohtus. Eesmärk on vältida edasikaebamist ning muuta menetlus kiiremaks ja ökonoomsemaks (TsMS § 437 lg 2¹). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 58 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 58:

58. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 29 (uue numeratsiooni punkt 43), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„43) paragrahvi 437 täiendatakse punktiga 2¹ järgmises sõnastuses:

„2¹) ilmneb asjaolu, mille arvestamata jätmisel otsuse tegemisel tehtaks apellatsioonimenetluses tõenäoliselt teistsugune otsus.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas viiekümne üheksandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga suunatakse korteri- ja kaasomandi rahalised nõuded hagimenetluses ning võimaldatakse neid esitada ka maksekäsu kiirmenetluses. See välistab nende lahendamise hagita menetluses ja muudab menetluse kiiremaks ning tõhusamaks (TsMS § 484 lg 1¹ jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 59 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 59:

59. Teha eelnõus järgmised muudatused:

59.1. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 29 (uue numeratsiooni punkt 44), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„44) paragrahvi 481 lõiget 1¹ täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) korteriomandi või kaasomandi valitsemisest tulenevad rahalised nõuded.““

59.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 33 (uue numeratsiooni punkt 51), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„51) paragrahvi 486 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;“.

59.3. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 36 (uue numeratsiooni punkt 63), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„63) paragrahvi 613 lõike 1 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) korteriomaniku või korteriühistu avalduse alusel asja, mis tuleneb korteriomandist ja korteriomandi eseme valitsemisest ning puudutab korteriomanike omavahelisi õigusi ja kohustusi ning korteriomanike ja korteriühistu vahelisi õigusi ja kohustusi, välja arvatud rahalised nõuded korteriomanike või korteriühistu vastu ja nõue, mis korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 33 järgi on esitatud korteriomandi võõrandamise kohustamiseks;““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga ühtlustatakse makseettepanekule vastuväite esitamise tähtaeg 30 päevale sõltumata sellest, kas dokument toimetatakse kätte Eestis või välismaal. Eesmärk on lihtsustada menetlust ja vältida vajadust eristada erinevaid tähtaegu, mis tänapäeva elektroonilise kättetoimetamise tingimustes ei ole enam põhjendatud. Samuti arvestab muudatus, et 15-päevane tähtaeg võib

teatud juhtudel olla liiga lühike ning tagab menetlusosalistele piisava aja oma õiguste kaitsmiseks (TsMS § 484 lg 2 p 3 jt). Samad muudatused tehakse ka täitemenetluse seadustikus. Nende sätete jõustumisaeg on 1. juuli 2027, kuna tegemist on ulatusliku menetluskorra ümberkujundamisega, mille rakendamine eeldab kohtute töökorralduse, infosüsteemide ja praktikate kohandamist. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 60 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 60:

60. Teha eelnõus järgmised muudatused:

60.1. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 32 (uue numeratsiooni punkt 48), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**48)** paragrahv 484 lõike 2 punktis 3 ja § 485 lõikes 1 asendatakse sõnad „15 päeva jooksul, makseettepaneku välismaal kättetoimetamise korral 30 päeva jooksul“ sõnadega „30 päeva jooksul“.

60.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 33 (uue numeratsiooni punkt 52), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**52)** paragrahvi 489 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Maksekäsus tuleb võlgnikule selgitada, et ta võib kuni 30 päeva jooksul alates päevast, kui ta sai maksekäsu täitmiseks algatatud täitemenetlusest teada, esitada maksekäsule vastuväite.“.

60.3. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 33 (uue numeratsiooni punkt 53), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**53)** paragrahvi 489¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 489¹. Maksekäsule vastuväite esitamine

(1) Maksekäsule või selle osale võib võlgnik esitada 30 päeva jooksul alates maksekäsu alusel täitemenetluse algatamisest teadasaamisest vastuväite maksekäsu teinud kohtule. Vastuväiteks maksekäsule loetakse ka hilinemisega esitatud vastuväide makseettepanekule, kui vastuväide esitatakse enne maksekäsule vastuväite esitamise tähtaja möödumist.

(2) Vastuväite võib esitada maksekäsule lisatud blanketil või muus vormis. Vastuväite põhjendamine ei ole vajalik.

(3) Kohus teatab avaldajale vastuväitest ja selle esitamise ajast.

(4) Vastuväite esitamisel kaotab maksekäsk kehtivuse ja asi antakse menetlemiseks hagimenetluses käesoleva seadustiku §-des 486 ja 487 sätestatud korras. Maksekäsu alusel algatatud täitemenetlus lõpetatakse.“.

60.4. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 33 (uue numeratsiooni punkt 54), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**54)** paragrahvi 489¹ lõiked 2¹ ja 5 tunnistatakse kehtetuks;“.

60.5. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 33 (uue numeratsiooni punkt 55), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„55) paragrahvi 496 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Elatisnõudega maksekäsu peale võib võlgnik esitada 30 päeva jooksul alates maksekäsu kättetoimetamisest vastuväite samadel põhjustel kui vastuväite esitamisel makseettepanekule. Vastuväite esitamisele ja selle lahendamisele kohaldatakse maksekäsu kohta üldiselt sätestatud.“.

60.6. Täiendada eelnõu uue §-ga 24 (Täitemenetluse seadustiku muutmine) (uue numeratsiooni § 25) järgmises sõnastuses:

„§ 25. Täitemenetluse seadustiku muutmine

Täitemenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 24 lõiget 3 täiendatakse punktiga 6¹ järgmises sõnastuses:

6¹) viide võlgniku õigusele esitada põhjendamist mittevajav vastuväide maksekäsule 30 päeva jooksul alates maksekäsu täitmiseks algatatud täitemenetlusest teadasaamisest vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 489¹ lõikele 1.“.

60.7. Täiendada eelnõu § 30 (seaduse jõustumine, uue numeratsiooni § 31) uue lõikega 4 järgmises sõnastuses:

(4) Käesoleva seaduse § 23 punktid 48 ja 52 – 55 ning § 25 punkt 1 jõustub 2027. aasta 1. juulil.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne esimest muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga suurendatakse maksekäsu menetluse fikseeritud menetluskulude hüvitamise määra 20 eurolt 50 eurole, viies selle tegelikkusega rohkem kooskõlla ja arvestades vahepeal toimunud inflatsiooni (TsMS § 484²). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 61 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 61:

61. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 33 (uue numeratsiooni punkt 50), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„50) paragrahvi 484² esimeses lauses asendatakse arv „20“ arvuga „50“;“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne teist muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga pikendatakse kinnisesse asutusse esialgse õiguskaitse korras paigutamise tähtaega neljalt päevalt kümnele. See on vajalik, et vältida kohest lisamenetlust tähtaja pikendamiseks ning vähendada kohtu ja asjaosaliste koormust. Samuti annab pikem tähtaeg võimaluse, et isiku seisund stabiliseerub ja ta saab juba selle aja jooksul vabastada (TsMS § 534 lg 5).

Kalle Laanet küsis, kas kümnepäevane tähtaeg tähendab, et juhul, kui isiku seisund paraneb, on võimalik ta ka varem vabastada.

Mari-Liis Mikli vastas, et tegemist on üksnes võimalusega pikendada tähtaega neljalt päevalt kümnele.

Ando Kiviberg küsis, kas muudatusettepanekut nr 62 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 62:

62. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 36 (uue numeratsiooni punkt 59), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„59) paragrahvi 534 lõike 5 esimeses lauses asendatakse sõna „neli“ sõnaga „kümme“;“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne kolmandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse, et kohus võib kinnisesse asutusse paigutamise otsuse peatada ja teha selle tingimuslikuks, eelkõige määrates isikule ambulatoorse ravi kohustuse. See võimaldab paindlikumat lähenemist, isikut ei pea automaatselt kinnisesse asutusse paigutama, vaid saab valida leebema meetme. Eesmärk on kajastada seaduses senist kohtupraktikat ja võimaldada tõhusamat ning isiku õigusi vähem piiravat lahendust (TsMS § 540 lg 1 jt). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 63 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 63:

63. Teha eelnõus järgmised muudatused:

63.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 36 (uue numeratsiooni punkt 60), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„60) paragrahvi 540 lõike 1 teist lauset täiendatakse pärast sõna „kohustusi“ sõnadega „, muu hulgas panna isikule ambulatoorse ravi kohustuse“;“.

63.3. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 36 (uue numeratsiooni punkt 61), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„61) paragrahvi 540 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Kohus võib kinnisesse asutusse paigutamise peatada nii paigutamise otsustamisel kui ka hiljem.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne neljandat muudatusettepanekut. Tegemist on tehnilise muudatusettepanekuga, millega viiakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku sättes sisalduv viide täitemenetluse seadustiku normile kooskõlla tulevikus jõustuvate täitemenetluse seadustiku muudatustega, mis tulenevad lastekaitseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seadusest (TsMS § 562¹ lg 1). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 64 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 64:

64. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 36 (uue numeratsiooni punkt 62), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„62) paragrahvi § 562¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohus määrab lapsega suhtlemist korraldavas kohtumääruses sunnivahendid, mida saab rakendada kohtumääruse rikkumise korral, ja selgitab täitemenetluse seadustiku § 179¹ lõigetes 1 ja 3 kehtestatud sunnimeetmete rakendamise korda.““

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne viiendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga laiendatakse ringkonnakohtu võimalust jätta apellatsioonkaebus menetlemata, kui see on väidete põhjal ilmselgelt edulootuseta. See aitab vähendada kohtute koormust ja kiirendada menetlust (TsMS § 637 lg 1 p 6). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 65 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 65:

65. Teha eelnõus järgmised muudatused:

65.2. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) uue punktiga 36 (uue numeratsiooni punkt 64), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„64) paragrahvi 637 lõike 1 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„6) apellatsioonkaebus on esitatud väidete alusel ilmselgelt edulootuseta.“

65.3. Jätta eelnõu §-st 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise) välja punkt 36, muutes järgnevate punktide numeratsiooni.

Väljajäetav tekst:

„36) paragrahvi 637 lõiget 1 täiendatakse uue punktiga 7 järgmises sõnastuses:

„ 7) apellatsioonkaebuse väited on ilmselgelt edulootuseta.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne kuuendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanekuga võimaldatakse kinnitada kompromiss ühe kohtunikuga, mis vähendab ringkonnakohtu töökoormust. Kui ringkonnakohtu kompromissi ei kinnita, peab otsustuse siiski tegema kolmeliikmeline kohtukoosseis (TsMS § 645 uus lg 3). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 66 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus.

Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 66:

66. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 37 (uue numeratsiooni punkt 65), muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„65) paragrahvi 645 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Kompromissi võib kinnitada üks ringkonnakohtunik.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne seitsmendat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse, et maksejõuetusmenetluse määruskaebusi lahendab ringkonnakohtus kolmeliikmeline koosseis juhul, kui otsust saab edasi kaevata. Eesmärk on siduda kohtukoosseisu suurus otsuse olulisusega, kus rohkem kaalukaid ja edasikaevatavaid küsimusi lahendatakse laiemal koosseisuga, tagades parema kontrolli ja õiguskindluse (TsMS § 666 uus lg 4). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 67 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 67:

67. Täiendada eelnõu § 23 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise) uue punktiga 39 (uue numeratsiooni punkt 67) järgmises sõnastuses:

„67) paragrahvi 666 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Maksejõuetusmenetluses tehtud määruse peale esitatud määruskaebuse vaatab läbi ja lahendab kolmeliikmeline kohtukoosseis juhul, kui ringkonnakohtu määruse peale saab esitada määruskaebuse.“

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne kaheksandat muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga muudetakse täitemenetluse seadustikku. Kehtiva regulatsiooni järgi peab kohtutäitur arestitud asja hinna määramise vaidlustamisel pöörduma kohtu poole, kelle roll on määrata ekspert. Muudatusettepanekuga viiakse eksperdi määramise menetlus kohtust välja ja antakse kohtutäituri enda korraldada, kuna tegemist ei ole õigusemõistmisega, vaid menetlusliku abitoiminguga. Muudatus vähendab kohtu koormust. Menetluskorralduslike muudatuste rakendamiseks nähakse ette hilisem jõustumine 1. oktoobril 2026, et võimaldada kohtutäitritel oma tööprotsessid uue korraga kohandada (TMS § 74 lg-d 8 ja 9). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 68 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 68:

68. Teha eelnõus järgmised muudatused:

68.1. Täiendada eelnõu uue §-ga 24 (täitemenetluse seadustiku muutmine) (uue numeratsiooni § 25) järgmises sõnastuses:

„§ 25. Täitemenetluse seadustiku muutmine

Täitemenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 74 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

(8) Hinna vaidlustamise korral määrab kohtutäitur uueks hindamiseks eksperdi.“

2) paragrahvi 74 lõike 9 esimeses ja kolmandas lauses asendatakse sõna „kohtu“ sõnaga „kohtutäituri“.

68.2. Asendada eelnõu § 30 (Seaduse jõustumine, uue numeratsiooni § 31) punktis 3 tekstiosa „ning § 3 p 2 tekstiosaga „§ 3 punkt 2 ning § 25 punktid 1 ja 2“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas kuuekümne üheksandat muudatusettepanekut. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused on tehnilised muudatused ning tulenevad sellest, et 12. juunil 2026 jõustub uus rahvusvahelise kaitse seadus, mistõttu ei ole võimalik teha muudatusi kehtetuks tunnistatud seadustesse. Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 69 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid

muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 69:

69. Eelnõu § 28 (välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmine) (uue numeratsiooni § 29) tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) paragrahvi 72 lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 73 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras alustatud kohtumenetluse võib kohus pärast hädaolukorra lõppemist lõpule viia halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatükis sätestatud korras.“

69.1. Eelnõu § 29 (väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmine) (uue numeratsiooni § 30) (uue numeratsiooni § 30) punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) paragrahvi 23² lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tutvustas seitsmekümnendat muudatusettepanekut. Muudatusettepanek käsitleb seaduse jõustumist ning vastavaid jõustumisnorme on muudetud, arvestades seaduse vastuvõtmise aega (uue numeratsiooni § 31). Ta küsis, kas muudatusettepanekut nr 70 muudatusettepanekute loetelu kavandis on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanekute loetelu kavandi muudatusettepanek nr 70:

70. Muuta eelnõu § 30 (seaduse jõustumine) (uue numeratsiooni § 31) punkt 2 ja sõnastada see järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 64, 73 ja 129 jõustuvad 2026. aasta 1. augustil.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 10.06.2026 (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

1.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

1.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 17.06.2026 (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe,

Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud korruptsioonivastase seaduse, karistusseadustiku ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (900 SE) teise lugemise ettevalmistamine (menetlusotsused)

Ando Kiviberg tutvustas külalist ning selgitas, et käesoleva eelnõu kohta muudatusettepanekuid tähtajaks, 27. maiks, ei laekunud. Eelmisel põhiseaduskomisjoni istungil kuulati ära kaasatud osapooled nende sätete osas, mis olid käesolevas eelnõus võrreldes 442 SE-ga muutunud, ning sellest arutelust lähtudes ei peetud vajalikuks käesolevas eelnõus täiendavate muudatuste tegemist. Samas juhtis ta tähelepanu vajadusele korrigeerida eelnõu jõustumissätet, nähes ette, et korruptsioonivastase seaduse muutmist käsitleva § 1 punktid 14 ja 15 jõustuksid 1. jaanuaril 2027 senise 1. juuli 2026 asemel. Selle põhjus on see, et nimetatud sätted puudutavad huvide deklaratsioonide regulatsiooni muudatusi ning vastava registri arendused valmivad alles 2026. aasta lõpuks.

Kätlin-Chris Kruusmaa selgitas, et nimetatud register on kavandatud rakenduma 1. juulil 2026, aga kuna eelnõu edasine menetluskäik ei olnud varasemalt lõplikult selge, on kõnealuse eelnõu § 1 punktide 14 ja 15 rakendamiseks vajalikud arendustööd kavandatud valmima alles 2026. aasta lõpuks. Tegemist on tehnilise küsimusega.

Ando Kiviberg küsis, kas muudatusettepanekut on vaja hääletada või on kõik sellega nõus. Komisjoni liikmed nõustusid muudatusettepanekuga.

Muudatusettepanek:

1. Muuta eelnõu § 4 (Seaduse jõustumine) tekst ja sõnastada see järgmiselt:

„Käesoleva seaduse § 1 punktid 14 ja 15 jõustuvad 2027. aasta 1. jaanuaril.“.

Põhiseaduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

Ando Kiviberg tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 10.06.2026 (konsensus: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

2.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (poolt 5: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein; vastu 0; ei hääletanud 2: Helir-Valdor Seeder, Jaak Valge).

2.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 17.06.2026 (konsensus: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Tanel Tein, Jaak Valge).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud haldusmenetluse seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse (866 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (huvirühmade kuulamine)

Ando Kiviberg tutvustas istungil osalevaid külalisi ning selgitas, et tänasel istungil viiakse läbi huvirühmade kuulamine eelnõus, mis reguleerib automaatset haldusmenetlust. Eelnõu esimene lugemine lõpetati käesoleva aasta 6. mail ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks oli 20. mai. Tähtajaks laekus üks muudatusettepanek Isamaa fraktsioonilt. Huvirühmade kaasamiseks edastati kaasamiskiri Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Andmekaitse Inspeksioonile, Riigikohtule, Õiguskantsleri Kantseleile ja Tartu Ülikoolile, kusjuures arvamuse esitas vaid Riigikohus. Lisaks esitas eelnõu kohta ettepaneku Justiits- ja Digiministeerium. Ta andis sõna Helir-Valdor Seederile Isamaa fraktsiooni muudatusettepaneku tutvustamiseks.

Helir-Valdor Seeder tutvustas Isamaa fraktsiooni esitatud muudatusettepanekut ning selgitas, et ettepaneku eesmärk on sõnastada haldusmenetluse seaduse § 7¹ lõige 2 selliselt, et kaalutusõiguse teostamisel või määratlemata õigusmõistete sisustamisel automaatset haldusmenetlust ei rakendata. Kuigi tehisintellekti ja automatiseerimise roll haldusmenetluses suureneb vältimatult, on Isamaa fraktsiooni hinnangul oluline sätestada seaduses selgesõnaliselt põhimõte, et kaalutusotsused peab langetama inimene, mitte masin.

Ando Kiviberg andis muudatusettepaneku kommenteerimiseks sõna Justiits- ja Digiministeeriumi esindajatele.

Illimar Pärnamägi selgitas, et eelnõu koostamisel on olnud üheks keskseks põhimõtteks piirata võimalikult vähe tehnoloogia kasutamist haldusmenetluses, et haldusorganitel oleks võimalik rakendada erinevaid tehnoloogilisi lahendusi ja arvutipprogramme seal, kus need muudavad töö efektiivsemaks, kiiremaks ja kulutõhusamaks. Eelnõuga nähakse ette ka vajalikud kaitsemehhanismid ning garantiid isikute õiguste paremaks kaitseks. Eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsuses arutati sama küsimust ning selle tulemusel täiendati eelnõuga muudetavat haldusmenetluse seaduse §-i 7¹ lõikega 2, mille kohaselt ei peaks kaalutlusruumi või määratlemata õigusmõisteid sisaldavate otsuste puhul automaatset haldusmenetlust rakendama ilma, et seadusandja oleks vastavad erijuhud eriseadustes ette näinud. Ta tõdes, et kehtiv eelnõu liigub seega sarnases suunas Isamaa fraktsiooni ettepanekuga, kuid ei välista automatiseerimist täielikult, vaid seab sellele tingimused.

Ando Kiviberg märkis, et Isamaa fraktsiooni esitatud muudatusettepanek on temale eesmärgilt ja sisult selge ja arusaadav. Ta uuris, millisel viisil võiks muudatusettepaneku sellisel kujul sisseviimine takistada eelnõu üldist eesmärki. Algatatud eelnõus sisalduv regulatsioon näib olevat paindlikum ning jätab tulevikus võimaluse täiendavaks täpsustamiseks seadusega, samuti on selge ja arusaadav nii avalikkusele kui ka erialaspetsialistidele.

Illimar Pärnamägi selgitas, et käsitletav muudatusettepanek lähtub haldusaktide jaotusest, mille kohaselt eristuvad ühelt poolt sellised haldusaktid, kus seadus ei jäta kaalumisruumi ega määratlemata õigusmõisteid, ning teiselt poolt haldusaktid, kus haldusorganil on ulatuslik hindamisruum. Puudub täpne statistiline ülevaade nende kahe liigi vahekorra Eestis halduspraktikas, kuid tema hinnangul antakse enamik haldusakte just kaalumisruumi ja määratlemata õigusmõistete tingimustes. Sellest tulenevalt tõdes ta, et kõnealuse muudatusettepaneku rakendamise korral ei oleks hinnanguliselt võimalik enamikku haldusakte automatiseeritult anda.

Pipi-Liis Siemann lausus, et kaalutlusotsuste tegemine eeldab üldjuhul inimese osalust. Ta uuris, kas on arutatud võimalust sätestada eriseadustes juhtumid, mille puhul võiks teatud tingimustel lubada kaalutlusotsuse tegemisel automatiseeritud otsustamist. Ta palus tuua näiteid olukordadest, kus masin võiks kaalutlusotsuse teha inimese asemel.

Illimar Pärnamägi vastas, et kaalutlusõiguse mõiste vajab õiguslikus tähenduses lahti selgitamist. Selle sisu seisneb võimaluses jõuda sama otsustusprotsessi tulemusena mitme erineva õiguspärase lahenduseeni. Ta tõi esile, et kui haldusorgan, kes vastutab otsustusprotsessi eest tervikuna, on suuteline kasutusele võtma sellise arvutiprogrammi, mis suudab need põhjendatud valikud inimese asemel kujundada, võib selliste lahenduste rakendamine olla põhjendatud. Põhimõtteliselt on selliste tehnoloogiliste lahenduste kasutamine võimalik igas valdkonnas.

Ando Kiviberg märkis, et arutelu põhjal taandub küsimus suuresti sellele, kas otsuste tegemisel usaldada inimest või masinat. Ta väljendas oma seisukohta, et kaalutlusotsuste tegemisel peaks otsustusõigus jääma inimesele, pidades seda põhimõtteliseks ja selgeks lähtekohaks.

Ivo Pilving selgitas, et kaalutlusotsuste tegemisel võib esineda olulisi erinevusi sõltuvalt valdkonnast, tuues näiteks nii poliitilised otsused kui ka praktilised haldusmenetlused, nagu metsaraiete lubade väljastamine, kus teatud kaalutluselemendid on juba täna osaliselt automatiseeritud. Kuigi kõiki otsuseid ei ole võimalik automatiseerida, on teatud ulatuses see siiski võimalik, kuna ka ametnike otsustus ei toimu täielikult nullist, vaid tugineb etteantud juhistele ja raamistikule. Automatiseerimisel on võimalik kehtestada täpsemad piirid ja tingimused, kuid seda ei saa rakendada kõikides olukordades. Selle liigne piiramine võib aga pidurdada innovatsiooni ning vähendada Eesti senist edu. Sarnaseid piiranguid nagu Isamaa fraktsiooni muudatusettepanek ette näeb, on teistes Euroopa riikides kehtestatud, kuid Eesti on olnud senini julgem automatiseeritud lahenduste katsetamisel. Ta leidis, et oluline ei ole niivõrd see, kas iga otsuse teeb inimene või masin, vaid see, et menetlusosaliste õigused oleksid tagatud, sealhulgas õigus olla ära kuulatud ja esitada oma põhjendusi. Ta lausus, et antud küsimuses tuleks olla mõõdukalt julge.

Helir-Valdor Seeder nõustus, et enamik haldusotsuseid eeldab suuremal või vähemal määral kaalutlusõiguse teostamist, mistõttu ei pruugi muudatusettepanek võimaldada täiel määral saavutada eelnõu algset eesmärki. Samas pidas ta oluliseks vastava põhimõtte sätestamist seaduses, et luua selge alus edasiseks arenguks. Ta tõi näitena esile, et teatud valdkondades, nagu maksuhaldus või erinevate toetuste menetlemine, võib olla võimalik otsuseid teha automatiseeritult ilma ulatusliku kaalutluseta. Samas tõstatas ta küsimuse, kuidas tuleks mõista eriseadustes sätestatud juhtumeid ning kas see eeldaks tulevikus mitmete valdkondlike seaduste täiendamist. Ta uuris, kas ilma vastavate muudatusteta eriseadustes jääks kavandatav regulatsioon sisuliselt rakendamata.

Illimar Pärnamägi kinnitas, et eelnõu kohaselt saab kaalutlusõiguse teostamist eeldavaid automatiseeritud haldusmenetlusi rakendada üksnes seaduses sätestatud juhtudel ja korras. See tähendab vajadust vastavad juhud eriseadustes eraldi ette näha, mistõttu tuleks edaspidi valdkondlikud seadused ükshaaval läbi vaadata ning neis vastavad otsustusvõimalused sätestada.

Ando Kiviberg küsis, kas ta saab õigesti aru, et Isamaa fraktsiooni esitatud muudatusettepanekus sisalduv põhimõte on tegelikult juba kehtivas eelnõus tagatud, kuid sõnastatud teisel kujul.

Illimar Pärnamägi selgitas, et kehtivas eelnõus sisalduv regulatsioon ei kujuta endast absoluutset keeldu, vaid tingimuslikku piirangut. Automatiseeritud haldusmenetlus on välistatud üksnes juhul, kui seadusandja ei ole eriseadustes vastavaid juhtumeid ja korda ette näinud, mistõttu on võimalik kaalutlusruumiga ja määratlemata õigusmõisteid sisaldavate haldusaktide puhul automatiseerimist lubada eriseaduse alusel.

Pipi-Liis Siemann palus täiendavat selgitust määratlemata õigusmõiste sisustamise kohta ning uuris, kas ja millistel juhtudel võiks tehisintellekt sellist ülesannet täita.

Illimar Pärnamägi selgitas, et määratlemata õigusmõiste on teoreetiline termin, mille seadusesse sissetoomine on tavapäratu ning mis ka ise on pisut määratlemata. Vastav regulatsioon kujunes eelnõusse valitsuses. Justiits- ja digiminister, olles hiljem normi üle järele mõelnud, on teinud Riigikogule ettepaneku jätta määratlemata õigusmõiste eelnõust välja. Selle kasutamine võib viia ulatuslike tõlgendamisvaidlusteni, arvestades, et paljud seaduses kasutatavad mõisted võivad sisuliselt jätta tõlgendusruumi ning seeläbi kvalifitseeruda määratlemata õigusmõisteteks.

Ando Kiviberg märkis, et Justiits- ja Digiministeeriumi esitatud ettepanek näib tema hinnangul täitvat sisuliselt sama eesmärgi nagu Isamaa fraktsiooni muudatusettepanek. Tema arusaama kohaselt on põhimõtte sõnastatud selliselt, et kuni eriseadustes ei ole vastavaid aluseid ette nähtud, peab kaalutlusotsuse tegema inimene. Ta küsis, kas selline tõlgendus on õige.

Illimar Pärnamägi selgitas, et Justiits- ja Digiministeeriumi ettepanek erineb käsitletavast muudatusettepanekust selle poolest, et see on kitsam. Juhul kui haldusaktis esineb mõiste, mis vajab sisustamist, ei ole selleks vajalik seadusandja eraldi luba eriseaduses. Seadusandja peab eriseadustes reguleerima just kaalumisruumiga seotud küsimused, määrates kindlaks, kas ja millises korras on võimalik vastavaid otsuseid automatiseerida.

Helir-Valdor Seeder küsis täpsustust kehtiva praktika kohta ning märkis, et tema arusaama kohaselt ei võimalda kehtiv õigusruum haldusotsuste tegemist automatiseeritult, kuid praktikas näib see siiski toimivat. Ta tõi näitena maksuhalduses kasutatavad lahendused, nagu maamaksu ja tulumaksu arvestused, kus otsused kujunevad suures mahus automaatselt ilma otsese inimese sekkumiseta. Ta uuris, kas selliseid juhtumeid tuleks käsitada haldusotsustena või mitte ning kuidas tuleks kehtivat praktikat õiguslikult tõlgendada.

Illimar Pärnamägi vastas, et kehtivas õiguspraktikas ei ole automatiseeritud haldusotsuste tegemine täielikult välistatud. Senine käsitlus on olnud selline, et kui haldusaktil on olemas õiguslik alus ning seadus ei keela sõnaselgelt automatiseerimist, võib see hõlmata ka otsuste tegemist automatiseeritult. Juhul kui on järgitud haldusaktile kehtestatud üldisi nõudeid, on peetud võimalikuks automatiseeritud lahenduste kasutamist ka kehtivate eriseaduste alusel.

Ando Kiviberg andis sõna Riigikohtu esindajatele Riigikohtu arvamuse andmiseks.

Ivo Pilving märkis, et Riigikohus on teinud Justiits- ja Digiministeeriumiga tihedat koostööd ning enamik arutelupunkte on leidnud lahenduse. Samas tõi ta esile küsimuse, kas automatiseeritud haldusotsustel peaks olema tänapäevane kinnitus, mis ei eeldaks inimese füüsilist allkirja, vaid oleks loodud masinlikult ja selleks on digitempel. Kuigi täiendavate formaalsete nõuete kehtestamine võib kaasa tuua lisakulu, on õiguskäibe kindlus ja otsuste usaldusväärsus olulised väärtused. Kodaniku vaates peab olema võimalik tõestada, et tegemist on ametliku otsusega, sõltumata sellest, kas dokumendi sisu talle meeldib või mitte. Võib tekkida vajadus hiljem tõestada, et see otsus on päris. Digitempli kasutuselevõtt ei kujutaks endast olulist takistust Eesti arengule, vaid aitaks suurendada õigusselgust ja usaldust automatiseeritud otsuste vastu.

Stefan Vingerfeld selgitas, et digitemplil võiks olla mitu olulist funktsiooni. Esiteks võimaldaks see selgelt tuvastada haldusakti andnud asutuse, et ka adressaadil oleks üheselt arusaadav, kelle poole küsimuste või probleemide korral pöörduda. Lisaks võiks digitempel sisaldada teavet haldusakti andmise aja kohta ning tagada õiguskindluse selles osas, et dokumenti ei ole hiljem muudetud või ümber sõnastatud. Ta väljendas seisukohta, et selline lahendus aitaks tagada suurema usaldusväärsuse ning märkis, et tema hinnangul oli ootamatu, et vastav regulatsioon eelnõust viimasel hetkel välja võeti.

Ivo Pilving tõi näite praktikast, kus haldusorgani ja isiku vaheline suhtlus ei pruugi olla adressaadile üheselt mõistetav ametliku otsusena. Näiteks lasteaiakoha taotlemisel võib vastus jääda pelgalt kirjavahetuse tasandile, millest isik ei pruugi aru saada, et tema suhtes on tehtud lõplik otsus. Sellistes olukordades on oluline, et ametlikul dokumendil oleks selgelt eristatav kinnitus, olgu selleks allkiri, pitsat või muu visuaalselt ja sisuliselt arusaadav tunnus, mis annab isikule kindluse, et tegemist on lõpliku haldusaktiga. See on vajalik ka õiguskaitse tagamiseks, et isik saaks aru otsuse vaidlustamise tähtajast ning vajadusel oma õigusi kaitsta.

Illimar Pärnamägi märkis, et esitatud argumendid on mõistetavad ning haldusakti elektroonilise vormi puhul on oluline, et dokument oleks turvaliselt seostatav selle andnud haldusorganiga. Vastavad nõuded on aga haldusmenetluse seaduses juba kehtestatud. Automatiseeritud haldusmenetluse läbiviimine ei ole otseselt seotud elektroonilise vormi regulatsiooniga. Ta tõi esile, et kuigi kooskõlastamisringil oli vastav nõue eelnõus sees, leiti, et kuna üldised reeglid on juba kehtivad, ei ole vajalik neid eraldi korrata. Kui elektroonilise haldusakti puhul on nõutav digitempli kasutamine, kehtib see nõue ühtviisi nii tavapäraselt kui ka automatiseeritult antud haldusaktide puhul, mis oligi vastava muudatuse sisuline eesmärk.

Ando Kiviberg palus täpsustada, kas digitempli nõue on automatiseeritud haldusmenetluse puhul võim mitte. Digitempli nõue võeti eelnõust välja teatud põhjendusel, kuid argument miks digitempli nõue välja võeti, jäi praegu segaseks.

Illimar Pärnamägi selgitas, et digitempli nõue tuleneb haldusmenetluse seaduse § 27 regulatsioonist, mis käsitleb elektroonilist kättetoimetamist. Vastavalt sellele peab dokumendile olema lisatud digitaalallkiri ning vajaduse korral e-tempel või põhjendatud juhul üksnes e-tempel. Kõigil juhtudel ei ole võimalik digitaalallkirja kasutada, tuues näiteks massilised automatiseeritud menetlused. Seega on see nõue praegu juba tagatud.

Helir-Valdor Seeder palus täpsustada digitempli praktilist toimimist ning märkis, et kuigi paberil antava allkirja ja digiallkirja olemus on üldiselt arusaadav, ei ole talle selge, millisel kujul e-tempel automaatselt antud haldusakti puhul avaldub. Ta uuris, kuidas selline lahendus praktikas välja näeb.

Illimar Pärnamägi sõnas, et digitempli praktiline toimimine seisneb selles, et haldusakt võib esmalt eksisteerida infosüsteemis ning vajadusel väljastatakse see sealt koos automaatselt lisatud kinnitusega. Ta tõi võrdluse pangakonto väljavõttega, millele lisatakse automaatselt panga ametlik kinnitus, mis tõendab dokumendi autentsust. Sarnaselt võiks ka automatiseeritud haldusakti puhul lisanduda süsteemi poolt genereeritud digitempel, mis kinnitab, et tegemist on ametliku ja usaldusväärse dokumendiga, mitte pelgalt lihtsa failiga.

Ivo Pilving selgitas, et digitempel on oma olemuselt sarnane digiallkirjale, kuid selle lisab dokumendile automaatselt süsteem, mitte ametnik. Digitempli autentsus on tagatud samade tehniliste lahenduste kaudu nagu digiallkirja puhul. Riigikohtu ettepanek on sätestada digitempli nõue automatiseeritud haldusotsuste puhul selgesõnaliselt seaduses, et vältida võimalikke tõlgendusvaidlusi selle üle, kas vastav kohustus tuleneb üldisematest normidest või mitte. Vastasel juhul võib tekkida pikemaajaline õiguslik ebaselgus, mis vajaks lahendamist kohtuvaidluste kaudu. Kui ministriumi hinnangul tuleneb digitempli nõue juba kehtivatest normidest, siis sisulist erimeelsust ei ole, kuid õigusselguse huvides on otstarbekas vastav nõue eelnõus selgelt sõnastada.

Helir-Valdor Seeder märkis, et arutelust võib jääda mulje erinevatest tõlgendustest digitempli olemuse ja rakendamise kohta. Ta viitas, et ühelt poolt käsitletakse digitemplit tehnoloogiliselt digiallkirjaga sarnase lahendusena, teisalt on jäänud mulje, et tegemist on eraldi lisatava kinnitusega. Ta küsis, kas arusaamad digitempli toimimisest on osapoolte vahel erinevad ning palus seda täpsustada.

Illimar Pärnamägi selgitas, et digitempli puhul on tegemist digikonteineriga, milles dokument asub. Erinevus tavapärasest digiallkirjast seisneb selles, et allkirja ei lisa inimene oma PIN-koodiga, vaid see lisatakse automaatselt süsteemi poolt, kuid turvalisus on tagatud sama tehnoloogia abil. Praktikas ei pruugi digitempel olla dokumendile pidevalt nähtavalt lisatud, vaid see võib lisanduda alles siis, kui dokument süsteemist alla laaditakse või väljastatakse.

Ando Kiviberg väljendas muret, et arutelu digitempli üle võib jääda ebaselgeks seni, kuni puudub ühtne arusaam selle praktilisest toimimisest. Ta tegi ettepaneku, et enne eelnõu menetlusotsuste tegemist järgmisel komisjoni istungil esitataks visuaalne näide digitempli rakendamisest, et see ei oleks ainult kirjelduste tasemel ja kõik saaksid ühtemoodi aru, kuidas vastav lahendus praktikas toimib. Ta küsis, kas sellise näite esitamine oleks ministriumile sobiv.

Illimar Pärnamägi märkis, et kuigi digitempli praktilise näite esitamine on teoreetiliselt võimalik, on selleks vajalik kasutada kellegi reaalseid isikuandmeid.

Ando Kiviberg küsis täpsustavalt, milline on Justiits- ja Digiministriumide seisukoht digitempli nõude osas, viidates Riigikohtu ettepanekule sätestada vastav kohustus eelnõus sõnaselgelt. Kas ministrium toetab digitempli nõude selget sätestamist eelnõus.

Illimar Pärnamägi märkis, et õigusselguse vajadusega ollakse nõus ning sellele ei ole sisulist vastuseisu. Digitempli nõude seadusesse lisamiseks tuleb leida sobiv normitehniline lahendus, kuidas vastav regulatsioon selgelt ja üheselt sõnastada.

Ando Kiviberg küsis, milles seisnes algselt eelnõus sisaldunud digitempli regulatsiooni puudus ning miks see norm eelnõust välja jäeti.

Illimar Pärnamägi selgitas, et eelnõu koostamisel lähtuti põhimõttest mitte dubleerida automatiseeritud haldusmenetluse puhul regulatsioone, mis on haldusaktide kohta üldiselt juba kehtivas seaduses olemas. Seetõttu ei peetud vajalikuks vastavat normi eelnõus eraldi sätestada.

Ando Kiviberg lausus, et arutelust nähtub, et Riigikohus peab vajalikuks digitempli nõude selgesõnalist sätestamist seaduses.

Stefan Vingerfeld täpsustas Riigikohtu seisukohta, et nad konkreetset ei nõua, et sõna „e-tempel“ oleks eelnõus sees. Oluline on, et oleks konkreetset näha normist või eelnõust, et miinimumnõuded oleksid täidetud, vältimaks olukordi, kus haldusotsused tulevad pelgalt e-kirja teel. Eesmärk on, et oleks tagatud miinimumnõuded, mis seaduses on kirjas.

Ando Kiviberg ütles, et kui vastav regulatsioon tuleneb juba mõnest teisest seaduse normist, on võimalik sellele ka viidata. Eelnõu praegusest sõnastusest ja seletuskirjast nähtub, et digitempli kasutamine ei ole kohustuslik, mistõttu tuleb see küsimus selguse huvides täpsustada. Ta ütles, et eesmärk on tagada regulatsiooni vastavus Riigikohtu tähelepanekutele ja see tuleb eelnõus selgesõnaliselt korrastada, viidates ka ajasurvele vastava muudatuse sõnastamiseks.

A. Kiviberg andis sõna Justiits- ja Digiministeeriumi esindajatele ministeeriumi ettepaneku tutvustamiseks.

Illimar Pärnamägi selgitas, et ministeeriumi ettepaneku eesmärgiks on vältida olukorda, kus automatiseeritud menetlusi piiratakse liigselt määratlemata õigusmõistete tõttu. Praktikas võib ka lihtne seaduses kasutatav mõiste, nagu näiteks „dokument“, sisaldada tõlgendusruumi ning sellisel juhul ei tohiks see iseenesest takistada automatiseeritud otsuste tegemist. Piirang jääb kehtima kaalutlusruumi olemasolu korral, mille puhul ei ole automatiseerimine lubatud ilma eraldi seadusliku aluseta ning sellistel juhtudel tuleb oodata vastavate regulatsioonide kehtestamist eriseadustes.

Ando Kiviberg tänas külalisi.

4. Lauri Laatsi, Vadim Belobrovtsjevi, Andrei Korobeiniku, Vladimir Arhipovi, Anastassia Kovalenko-Kõlvarti, Peeter Ernitsa, Aleksandr Tšaplõgini, Martin Helme, Helle-Moonika Helme, Siim Pohlaku, Rene Koka, Rain Epleri, Evelin Poolametsa, Arvo Alleri, Varro Vooglaiu, Aleksei Jevgrafovi, Anti Poolametsa, Mart Helme, Enn Eesmaa, Tõnis Möldri, Kersti Sarapuu, Kalle Grünthali, Leo Kunnase, Jaak Valge algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse Vabariigi Presidendi valimiskorra muutmiseks eelnõu (872 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Ando Kiviberg andis sõna eelnõu algatajate esindajale Lauri Laatsile.

Lauri Laats tutvustas Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu Vabariigi Presidendi valimiskorra muutmiseks. Teema on komisjoni liikmetele üldjoontes tuttav ning sarnast ettepanekut on varasemalt korduvalt esitatud. Eelnõu eesmärk on anda Eesti rahvale õigus valida presidenti ning selleks on eelnõus määratletud valimiste kord, tingimused ja kandidaatide esitamise põhimõtted. Eelnõu ei muuda riigikorda ega presidendi pädevusi, vaid puudutab üksnes valimiskorra muutmist. Ta avaldas lootust, et komisjoni liikmed arutavad eelnõu sisuliselt ning kujundavad oma seisukoha.

Ando Kiviberg andis sõna komisjoni liikmetele küsimuste esitamiseks.

Jaak Valge küsis kandidaadi registreerimise tähtaja kohta. Eelnõu kohaselt algab kandidaatide registreerimine 60 päeva ja lõpeb 40 päeva enne valimispäeva ning uuris, kas allkirjade kogumine kestab kuni nõutava 10 000 allkirja täitumiseni või jätkub kuni registreerimisperioodi lõpuni. Ta viitas 1934. aasta praktikale, kus allkirjade kogumine jätkus tähtaja lõpuni ning selle tulemusena sai üks kandidaat teistest märgatavalt rohkem toetust.

Lauri Laats selgitas, et kandidaadi ülesseadmiseks on vaja vähemalt 10 000 hääleõigusliku Eesti Vabariigi kodaniku allkirja. Eelnõu ei piira allkirjade edasist kogumist ning kodanikud võivad soovi korral jätkata toetuse avaldamist ka pärast nõutava allkirjade arvu täitumist.

Jaak Valge küsis, kas eelnõu algatajad tutvusid varasemate samasisuliste ettepanekute tagasilükkamise põhjendustega ning kas neid vastuargumente peeti pädevateks ja veenvateks.

Lauri Laats vastas, et varasemate ettepanekute vastuargumente ei peetud veenvateks. Avaliku arvamuse põhjal toetab suur osa Eesti kodanikke presidendi otsevalimisi ning seadusandja peaks arvestama rahva tahtega.

Helir-Valdor Seeder küsis, miks on kandidaadi esitamiseks nõutavaks toetajate arvuks valitud 10 000 allkirja. Samuti palus ta täpsustada varasemate samasisuliste ettepanekute poolt- ja vastuargumente. Lisaks küsis ta, kuidas toimitakse juhul, kui ükski kandidaat ei kogu nõutavat arvu allkirju ning kas eelnõus on kaalutud ka alternatiivseid kandidaadi ülesseadmise võimalusi.

Lauri Laats vastas, et 10 000 allkirja nõue on kujunenud ajalooliselt. Usaldusväärse kandidaadi puhul koguneb selline vajalik toetus üldjuhul kokku.

Jaak Valge täiendas, et 10 000 allkirja nõue tuleneb ajaloolisest praktikast. Sama nõue oli sätestatud varasemates põhiseaduse muutmise eelnõudes, sealhulgas 1933. aastal Põllumeeste Kogu, Rahvusliku Keskerakonna ning Vabadussõjalaste eelnõudes. Olukord, kus vajalikku arvu allkirju ei kogune, on pigem teoreetiline. Kui presidendivalimistel ei suudeta koguda 10 000 toetusallkirja, võib see viidata vähesele ühiskondlikule vajadusele.

Ando Kiviberg küsis, millised olid need vastuargumendid, mida ei peetud varasemate samasisuliste ettepanekute tagasilükkamisel veenvateks.

Lauri Laats sõnas, et varasemate ettepanekute vastuargumentide üheks puuduseks on olnud

praeguse süsteemi liigne tagatubade keskne otsustamine. Presidendivalimiste protsess ei ole tema hinnangul piisavalt läbipaistev ning tõi näiteid nii 2016. aasta kui ka käimasolevate 2026. aasta valimiste praktikast, kus Riigikogu vanematekogus langetatud otsuste kõrval mängivad samaaegselt rolli poliitilised kokkulepped. Selline korraldus võib kahjustada presidendi institutsiooni mainet ning eelnõus pakutud valimiskord aitaks neid probleeme vältida.

Ando Kiviberg sõnas, et ta ei küsinud praeguse korra puuduste kohta, vaid palus täpsustada otsevalimiste vastu esitatud argumente. Ta küsis, millised on need vastuargumendid, mis ei ole algatajaid veennud.

Lauri Laats selgitas, et üheks varasemaks vastuargumendiks on olnud seisukoht, et presidendi otsevalimistega peaksid kaasnema ka suuremad volitused. Eelnõus ei ole ette nähtud presidendi pädevuste laiendamist ning algatajad ei pea seda vajalikuks.

Jaak Valge sõnas, et see vastuargument ei ole veenev, kuna otse valitud president ei vaja automaatselt suuremaid pädevusi ega vii parlamentaarses riigis võimude tasakaalu paigast. Euroopas on mitmeid parlamentaarseid riike, kus president valitakse otse, ning see annab presidendi institutsioonile suurema moraalse kaalu.

Helir-Valdor Seeder viitas seisukohale, et otsevalimistega võib kaasneda parlamendivalimiste madalam valimisaktiivsus ning küsis, kuidas algatajad seda hindavad. Samuti tõi ta välja, et otsevalimised võivad ühiskonda polariseerida ning palus kommenteerida, kas selliseid argumente on eelnõu koostamisel arvesse võetud.

Lauri Laats vastas, et tema hinnangul ei saa otsevalimistega kaasnevat võimalikku polariseerumist pidada määravaks argumendiks. Iga valimine toob kaasa valikute tegemise ning ühiskonnas tekivad eri eelistused ka teiste valimiste puhul. Presidendi roll ühiskonna ühendajana sõltub eelkõige isikust ning ei tulene üksnes valimismeetodist.

Jaak Valge sõnas, et otsevalimistega seotud polariseerumise argument ei ole määrav. Polariseeritus ei sõltu üksnes valimistest. Kui polariseeritus sõltub valimistest, võiks öelda, et ärme valimisi tee, siis ei ole ka polariseeritust. Ajaloos on olnud tugevalt polariseerunud ka selgelt parlamentaarsed riigid, nagu näiteks Weimari vabariik. Valimised pigem peegeldavad juba olemasolevat vastandumist ega loo seda. Valimised võivad ühiskonda ka sidustada ning presidendi valimise viis ei pruugi parlamendivalimiste tähtsust vähendada.

Lauri Laats vastas, et valimisaktiivsus on Eestis üldisem probleem ning inimesed võiksid olla aktiivsemad kõigil valimistel. E-valimiste kasutuselevõtt ei ole püsivalt valimisaktiivsust märkimisväärselt tõstnud ning leidis, et selle küsimusega tuleks senisest tõsisemalt tegeleda.

Ando Kiviberg selgitas, et varasemates aruteludes on otsevalimiste vastu toodud mitmeid argumente. Põhiseaduse kommentaarides on öeldud, et Riigipea valimise viisi valikul arvestatakse üldiselt riigipea pädevus. Üheks peamiseks argumendiks on olnud seisukoht, et valimiskorra muutmine võib tekitada ühiskonnas ootuse presidendi suuremate volituste järele. Seda on peetud riskiks, kuna presidendi pädevused ei pruugi muutuda vastavalt mandaadi tugevnemisele. Samuti sõnas ta, et otsevalimistega võib kaasneda poliitilise konkurentsi tugevnemine ja ühiskonna polariseerumine. Aktiivne valimiskampaania võib viia presidendi

institutsiooni ühendava rolli nõrgenemiseni. Neid argumente on varasemalt korduvalt esile toodud ning need on seotud Eesti parlamentaarse riigikorra toimimise põhimõtetega.

Lauri Laats sõnas, et tema hinnangul esinevad polariseerumine ja kandidaatide devalveerimine ka kehtivas valimiskorras. Presidendivalimiste protsessis toimub poliitiline vastandumine juba käesoleva aasta presidendivalimiste raames parlamendiliikmete poolt. Arutelu peaks olema avalikum ning otsustusõigus presidendi valimisel peaks kuuluma rahvale.

Ando Kiviberg tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

4.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 17.06.2026 (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Laats, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

4.2. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 5: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov; vastu 4: Ants Frosch, Lauri Laats, Helir-Valdor Seeder, Jaak Valge; erapooletuid 0).

4.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni liige Timo Suslov (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Laats, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

Helir-Valdor Seeder tegi ettepaneku komisjoni pöördumiseks Riigikogu juhatuse poole sooviga, et eelnõu arutelu oleks päevakorras esimese punktina. Ta põhjendas, et põhiseaduse muutmise eelnõu puhul on tegemist olulise ja harva käsitletava küsimusega ning seda ei oleks asjakohane arutada päevakorra lõpus. Ta palus põhiseaduskomisjoni esimehel saata vastava ettepaneku Riigikogu juhatusele.

Ando Kiviberg ütles, et edastab H.-V. Seederi poolt tehtud ettepaneku Riigikogu juhatusele.

5. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Ando Kiviberg
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Markus Veia
protokollija